

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav germánských studií

Oddělení finských studií

Bakalářská práce

Markéta Sovová

Finské perfektum a jeho české překlady v paralelním korpusu

Finnish perfect tense and its Czech translations in parallel corpora

Praha 2015

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Fárová, Ph.D.

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Lence Fárové, Ph.D. za odbornou pomoc při psaní této práce, za její vstřícný přístup a cenné připomínky. Poděkování patří také Arttu Rouskuovi za korekci finského abstraktu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. 7. 2015

.....
Markéta Sovová

Klíčová slova (česky)

finština, čeština, korpusová analýza, perfektum, aspekt

Klíčová slova (anglicky)

Finnish, Czech, corpus-based analysis, perfect tense, aspect

Abstrakt (česky)

Bakalářská práce se zabývá způsoby překladu finského perfekta do češtiny. Finština disponuje třemi minulými časy, zatímco čeština jen jedním, a proto nemá přímý překladový protějšek perfekta. Teoretická část představuje systémy slovesných časů obou jazyků a popisuje významy a užití finského perfekta. V části věnované češtině je kladen důraz na verbální aspekt (vid), který značně rozšiřuje možnosti českých slovesných časů. Z paralelního korpusu *InterCorp* byl získán jazykový materiál pěti set vět, které obsahovaly finské perfektum a český překlad. Věty byly rozříděny na základě českého překladu podle slovesného času a aspektu. Následně byly vzorky analyzovány s ohledem na typ perfekta a užitá adverbiala.

Abstrakt (anglicky)

The BA thesis deals with the means of translation of Finnish perfect tense into Czech. There are three past tenses in Finnish, while there is only one in Czech language, and therefore Czech does not have a direct counterpart of the perfect tense. The theoretical part describes the tense systems of both languages and summarizes the meanings and usage of the Finnish perfect tense. As for the Czech language, the emphasis is on the verbal aspect, which broadens the possibilities of the Czech tense system. The five hundred examples of Finnish perfect tense and their Czech translations were excerpted from the parallel corpus *InterCorp*. The examples were sorted out based on the Czech translation regarding verbal tense and aspect, and afterwards the sentences were analysed with respect to the types of the perfect tense and adverbials used.

Abstrakt (finsky)

Kandidaatintutkinto käsittelee kääntämisen tapoja suomen perfektistä tšekkiin. Suomen kielessä on kolme mennyttä aikamuotoa, kun taas tšekin kielessä on vain yksi. Tämän vuoksi tšekin kielessä ei ole suoraa vastinetta suomen perfektille. Teoreettinen osa selittää molempien kielten tempukset ja tiivistää suomen perfektin käytöstä ja merkityksistä. Tšekin kielessä puolestaan painopiste on verbaaliaspektissa, joka laajentaa tšekin tempusjärjestelmän mahdollisuuksia. Viisisataa esimerkkiä suomen perfektistä ja niiden käännöksistä tšekkiin poimittiin rinnakkaiskorpuksesta *InterCorp*. Esimerkit lajiteltiin pohjautuen tšekin käännöksiin tempuksen ja aspektin osalta, ja jälkeinpäin lauseet analysoitiin huomioiden perfektien tyypit ja käytetyt adverbialit.

OBSAH

1. ÚVOD.....	9
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2.1 Slovesný čas	10
2.1.1 Tři parametry času.....	10
2.2 Systém finských slovesných časů.....	11
2.2.1 Prézens.....	13
2.2.2 Imperfektum	13
2.2.3 Perfektum	14
2.2.3.1 Rozdíl mezi perfektem a imperfektem	15
2.2.3.2 Příslovečná určení času	16
2.2.3.3 Význam a typy perfekta.....	16
2.2.3.4 Lexikalizace.....	19
2.2.4 Pluskvamperfektum.....	20
2.2.5 Futurum	21
2.3 Systém českých slovesných časů.....	22
2.3.1 Přítomný čas	22
2.3.2 Minulý čas	22
2.3.3 Budoucí čas	23
2.3.4 Slovesný rod	23
2.3.5 Slovesný způsob	23
2.4 Aspekt.....	24
2.4.1 Aspekt v češtině.....	25
2.4.2 Aspekt ve finštině	25
3. MATERIÁL A METODOLOGIE.....	27
3.1 Korpus	27
3.1.1 Paralelní korpus	27
3.2 Materiál.....	28
3.3 Metodologie.....	28
4. ANALÝZA.....	30
4.1 Zpracování korpusových dat	30
4.2 Způsoby překladu	31

4.2.1	Mínulý čas	32
4.2.1.1	Dokonavý vid	32
4.2.1.2	Nedokonavý vid.....	36
4.2.2	Přítomný čas	40
4.2.3	Budoucí čas	41
4.2.4	Trpný rod	43
4.2.5	Lexikální ekvivalent	44
4.2.6	Kondicionál	44
4.2.7	Ostatní.....	44
4.3	Příslovečná určení času	45
4.3.1	Příslovečná určení času ve fínštině a češtině.....	47
5.	ZÁVĚR.....	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
	PŘÍLOHA I. - Seznam finskojazyčné beletrie použité k získání jazykového vzorku	51

Seznam zkratk

akt.	aktivní
pas.	pasivní
inf.	infinitiv
os.	osoba
sg.	singulár
pl.	plurál
MP	moment promluvy
MU	moment události
MR	moment reference
ČNK	Český národní korpus
PMČ	Příruční mluvnice češtiny
VISK	Iso suomen kielioppi

1. ÚVOD

Finština a čeština jsou jazyky navzájem poměrně vzdálené jak geograficky, tak lingvisticky. Finština se řadí k uralské jazykové rodině, konkrétněji potom k ugrofinské skupině. Podle Skaličkovy strukturní typologie jazyků patří finština k aglutinačním jazykům. Čeština je naopak jazykem slovanským z indoevropské jazykové rodiny a strukturně se řadí k jazykům syntetickým. Jedním z mnoha rozdílných prvků je systém slovesných časů obou jazyků. Finština disponuje přítomným časem a třemi minulými časy, čeština má naopak jeden budoucí, jeden přítomný a jeden minulý čas. V této práci se budu zabývat finským perfektem, které v češtině nemá přímý překladový protějšek. Lze tedy předpokládat, že při překladu finského perfekta bude čeština využívat množství různých jazykových prostředků, především pak slovesný aspekt (vid), který je v češtině gramatickou kategorií slovesa. Cílem výzkumu je analyzovat možnosti překladu finského perfekta do češtiny. Pokusím se nalézt a zdůvodnit nejčastější způsoby překladu s ohledem na typ finského perfekta.

Jazykový materiál určený k analýze se skládá z 500 vět získaných z česko-finského paralelního korpusu. Korpus obsahuje poměrně rozsáhlé množství česko-finských textů a umožňuje tak srovnávání jazykových jevů. Dále jsem pracovala s finskou odbornou literaturou, především pak s obsáhlou gramatikou *Iso suomen kielioppi* (VISK) a s publikací *Pragmasemantiikka*, která se zaměřuje na sémantický význam různých gramatických jevů. Jako základ pro českou gramatiku jsem vybrala *Příruční mluvnici češtiny* (PMČ) a *Mluvnici češtiny*.

Předkládaná práce se kromě úvodu a závěru skládá ze tří kapitol. V teoretické části se věnuji základní terminologii, představení finských a českých slovesných časů s důrazem na finské perfektem, jeho význam a použití, a na aspekt jak v češtině, tak finštině. Druhá část představuje jazykový korpus, zvolený jazykový materiál a metodologii výzkumu. Třetí část potom prezentuje samotné výsledky a jejich analýzu.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Slovesný čas

Slovesný čas neboli tempus je gramatická kategorie, která zařazuje děj na časovou osu. Pro vymezení času se však uplatňují i jiné prostředky, jako například časová adverbia, vedlejší věty časové nebo aspekt (vid). (Komárek a kol., 1986, str. 163) Mluvíme-li o vyjadřování času v jazyce, je vždy třeba brát zřetel na konkrétní jazyk. Jazyky, kterým chybí gramatické vyjádření jednoho ze tří reálných časů (minulost, přítomnost, budoucnost), mohou jejich význam vyjadřovat například adverbii nebo slovesným způsobem (modus). V češtině je důležitou gramatickou kategorií aspekt, který úzce souvisí s kategorií času, zatímco ve finštině aspekt gramatikalizovaný není.

František Čermák vysvětluje (2007, str. 136-137), že čas slovesný se nemusí vždy přesně shodovat s časem reálným. Což v praxi znamená, že například morfologický tvar minulého času nemusí nutně vyjadřovat minulost a minulost nemusí být vyjádřena jen minulým časem. Jelikož je budoucnost něco dosud nepoznaného, bývá i futurum obvykle méně vnitřně členěno nebo může v jazyce chybět úplně. Oproti tomu minulost je nejlépe poznatelná, bývá proto často vyjadřována množstvím minulých časů.

2.1.1 Tři parametry času

Při popisování a analyzování jednotlivých slovesných časů je potřeba ujasnit, k jakému reálnému času se děje vyjádřené slovesnými časy vlastně vztahují. Chceme-li popisovat jednoduché časy - jako přítomný, minulý a budoucí, obvykle nám k orientaci postačí dva základní parametry: moment promluvy (MP) a moment události (MU). Moment promluvy je přítomný okamžik, ve kterém je promluva aktuální. Moment události je bod nebo interval, kdy probíhá daná událost, situace nebo stav vyjádřený slovesem. Přítomný čas tedy znamená, že MP a MU probíhají současně, minulý čas znamená, že MU předchází MP a v budoucím čase MU následuje po MP. Tyto dvě hodnoty jsou však dostačující pouze pro jazyky, které disponují právě jen těmito třemi časy. Jazyky však běžně využívají více než tři základní časy nebo, jak jsem již zmínila, některé časy mohou chybět. Jedna možnost, jak obohatit popisný repertoár, a jak definovat více časových vztahů, je uvést třetí parametr, a to moment reference (MR), který vypracoval Reichenbach (1947), a se kterým pracuje většina moderních analýz slovesného času. (Klein, 1994, str. 19, 25)

Moment reference je bod nebo časový úsek nějaké události (nemusí se však jednat striktně o událost), která je většinou zmíněna v předcházejícím kontextu. (Klein, 1994, str. 25) Jedná se o bod nebo interval, ke kterému se vztahuje čas události, tedy moment, ze kterého nahlížíme a analyzujeme událost vyjádřenou slovesem. (VISK § 1524)

Teorii slovesného času, která využívá tyto tři parametry (MP, MU, MR)¹, využívá při analýze finských slovesných časů také finská gramatika *Iso suomen kielioppi* (VISK). Z toho důvodu se jí budu držet i v této bakalářské práci, ačkoliv existuje více teorií využívaných při popisu slovesných časů.²

2.2 Systém finských slovesných časů

Finský časový systém rozlišuje neuplynulý a uplynulý čas.³ Neuplynulý čas znamená z pohledu MP současný a budoucí děj, čímž se rozumí výrazy, které se vztahují k přítomnosti a budoucnosti; morfologicky se obvykle jedná o přezens. Čas uplynulý vyjadřuje děj před MP a morfologicky mu obvykle odpovídá imperfektum, perfektum a pluskvamperfektum. (VISK § 1523)

Kromě těchto čtyř morfologických časů (jednoduché: přezens a imperfektum; složené: perfektum a pluskvamperfektum) se někdy uvádí také složené futurum (*tulen menemään*), příp. složený přezens (*olen tuleva*)⁴ a složené imperfektum (*olin tuleva*)⁵. (Ingo, 2000, str. 38)

Tempus je ve finské větě povinnou kategorií, která se morfologicky váže k finitním slovesům. Infinitivy nevyjadřují čas vůbec⁶ a participia vyjadřují jen dva časové vztahy: uplynulý a neuplynulý čas. Uplynulost vyjadřuje 1. participium (*laulava*) a neuplynulost 2. participium (*laulanut*). Kromě slovesné finitivnosti ovlivňuje slovesný čas také slovesný způsob. Ve větách způsobově neutrálních (indikativní způsob) se mohou vyskytovat všechny finské slovesné časy, zatímco ve větách

¹ Finsky: *puhehetki* (moment promluvy), *tapahtuma-aika* (moment události), *viittaushetki* (moment reference).

² Např. Klein (*Time in language*, 1994) operuje s termíny *time of situation* (čas situace), který označuje dobu, po kterou má platnost děj vyjádřený slovesem a *topic time* (čas tématu), což znamená čas, ke kterému se vztahuje tvrzení pronesené v momentě promluvy.

³ Finsky: *mennyt aika* (uplynulý čas), *menemätön aika* (neuplynulý čas).

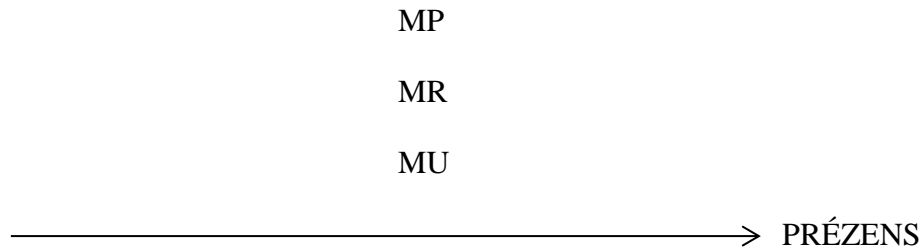
⁴ Zřídka užívaný složený přezens (*liittopreesens*) se skládá z přítomného tvaru slovesa *olla* (být) a 1. akt. participia. Vyjadřuje budoucnost a dodává výroku slavnostní tón. (Ikola, 2000, str. 60)

⁵ Taktéž zřídka užívané složené imperfektum (*liittoimperfekti*) se skládá z minulého tvaru slovesa *olla* (být) a 1. akt. participia; obvykle se dá nahradit jednoduchým imperfektem.

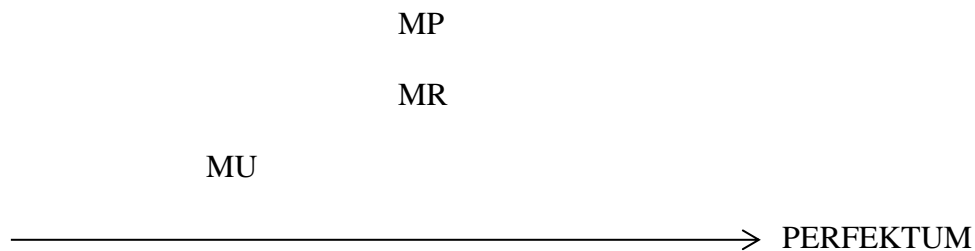
⁶ Existují však určité výjimky, např. 2. infinitiv v inessivu (tzv. temporální konstrukce) vyjadřuje čas uplynulý.

s vyjádřeným způsobem podmiňovacím, rozkazovacím nebo potencionálním, se vyskytuje jen dvojitý čas: prézens a perfektum.⁷ (Hakulinen, 1995, str. 245)

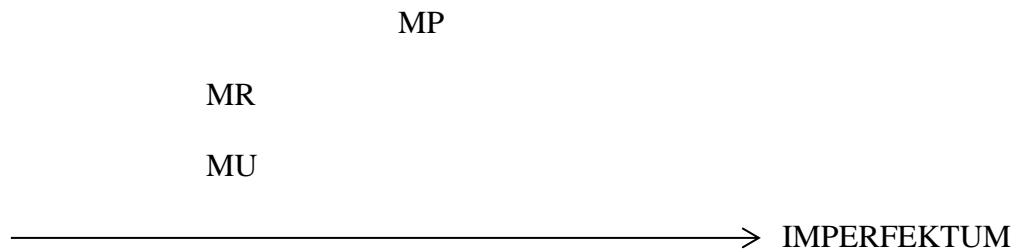
Gramatika *Nykysuomen lauseoppia* (Hakulinen, 1995, str. 247) zobrazuje čtyři finské časy pomocí tří parametrů následovně:

V případě prézentu je mluvčím zvolený moment reference v současnosti, tedy stejný jako moment promluvy i moment události.

V případě perfekta je již proběhlá událost nazírána ze současného pohledu, moment reference je tedy ve stejné rovině s momentem promluvy.

V imperfektu se moment reference nachází již v uplynulém čase, současně s momentem události.

⁷ S rozkazovacím způsobem se perfektum vyskytuje jen v tzv. jussivu (*jussiivi*) a i zde patří dnes už jen do teoretické roviny. (Lokkila, 2014)

MP

MR

MU

—————> PLUSKVAMPERFEKTUM

Pluskvamperfektum vyjadřuje, že moment události předchází momentu reference, který se nachází v již uplynulém čase.

Předchozí čtyři základní časové osy definují finské slovesné časy spíše z teoretického hlediska. V praxi jsou však další rozhodující faktory - jako časová adverbia nebo kontext, které určují, jak budeme daný tempus interpretovat.

2.2.1 Prézens

Prézens⁸, který sám o sobě nedisponuje žádným morfologickým znakem, může vyjadřovat přítomné nebo opakované dění, ale také budoucnost⁹ i minulost.¹⁰ (VISK § 1527) V těchto případech je poté MU na časové ose až za MP, resp. před MP.

Prézens se používá také v generických větách, tedy ve větách, které nezobrazují dění určitého momentu, nýbrž na čase nezávislé situace, stavy nebo vlastnosti (gnómický prézens).¹¹ (Hakulinen, 1995, str. 107)

2.2.2 Imperfektum

Minulý čas prostý se ve finštině nazývá imperfektum¹², jedná se však ve skutečnosti o préteritum. Čermák (2007, str. 274) definuje préteritum jako prostý minulý čas, obvykle ukončený, který předchází okamžiku promluvy. Název imperfektum je původně označení nedokonavého vidu, a v souvislosti s finským minulým časem se tedy jedná o pojem značně zavádějící. (Larjavaara, 2007, str. 365) Jelikož

⁸ Finsky: preesens.

⁹ Prézens obvykle vyjadřuje budoucnost za pomoci časových adverbií: *Tulen huomenna*. [Přijdu zítra.] Viz kapitola 2.2.5

¹⁰ Prézens, který vyjadřuje minulost, se nazývá dramatický prézens a používá se především ve vyprávění: *Nuori mies törmäi vastaantulevaan autoon. Kolme kuoli*. [Mladý muž se srazil s protijedoucím autem. Tři lidé zemřeli.] (VISK § 1527)

¹¹ Např. *Koira on nisäkäs*. [Pes je savec.]

¹² Finsky: imperfekti.

je název imperfektum používán v drtivé většině lingvistické literatury pro označení finského prostého minulého času, budu jej užívat i v této práci.

Znakem imperfekta je *i/si* a zápor se skládá ze záporného slovesa s osobní koncovkou (*en, et, ei...*) a 2. participia významového slovesa. Imperfektum popisuje situaci nebo událost, která se odehrála v určitém čase v minulosti, poukazuje tedy na ukončený děj před momentem promluvy. V určitých situacích však může vyjadřovat i čas neuplynulý, např. ve zdvořilostních frázích.¹³ (VISK § 1530)

Imperfektum se obvykle používá při vyprávění, kdy chce mluvčí vyjádřit po sobě jdoucí uplynulé události nebo také současně probíhající události v minulosti. Imperfektum samo o sobě nerozlišuje souslednost dějů na rozdíl od pluskvamperfekta (viz 2.2.4). Proto se děje ve větě: *Matti osti kuvalehden ja Pekka istuutui puiston penkille*. [Matti si koupil časopis a Pekka se posadil na lavičku v parku.] mohou interpretovat jako současně probíhající stejně jako po sobě jdoucí. (Hakulinen, 1995, str. 249) Imperfektum se však může vztahovat i k událostem, které započaly v minulosti a trvají do současnosti: *Jo lapsena katsoin paljon televisiota*. [Už jako dítě jsem často sledoval televizi.] (VISK § 1531)

2.2.3 Perfektum

Perfektum se tvoří pomocným slovesem *olla* (být) a 2. akt. participiem významového slovesa (znak NUT).¹⁴ Pomocné sloveso je v přítomném čase a skloňuje se ve všech osobách, v záporu, a stejně tak se může pojit se všemi slovesnými způsoby přidáním příslušného znaku. Participium významového slovesa je v nominativu a je ve shodě s osobou, tedy v singuláru stojí znak NUT a v plurálu NEET.¹⁵¹⁶ (Ingo, 2000, str. 77)

Určujícím rysem perfekta je jeho vztah k přítomnému okamžiku. Pomocné sloveso v přítomném způsobu způsobuje, že je proběhlá situace relevantní v přítomnosti; moment reference je tedy souběžný s momentem promluvy. Jedná se zčásti o uplynulý a zčásti ještě neuplynulý slovesný čas. (VISK § 1534) Typy a významem perfekta se zabývám v kapitole 2.2.3.3.

¹³ *Anteeks, minä vaan halusin kysyä että voiko näitä kuoria ostaa*. [Promiňte, chtěl jsem se jen zeptat, jestli jsou tyto obálky na prodej.] (VISK § 1532)

¹⁴ Pasivní perfektum se tvoří pomocným slovesem *olla* ve 3. os. sg. v přítomném (*on*) a 2. pas. participiem (znak TU) významového slovesa (*on sanottu*).

¹⁵ Končí-li kmen slovesa na souhlásky l, r, s, znak NUT (NEET) se asimiluje na varianty LUT, RUT, SUT (L/R/SEET). (Ingo, 2000, str. 82)

¹⁶ V hovorovém jazyce je však běžná neshoda, kdy se používá znak NUT i v plurálu a zároveň často mizí koncové –t. (*Ne oli käynny*.) (VISK § 112)

Perfektum se obecně používá k vyjádření již ukončeného dění nebo situace, kdy se klade důraz na výsledek dění nebo na jeho vliv v přítomnosti:

- *Nyt minä olen syönyt tarpeeksi.* [(Už) jsem se najedl dost.] (VISK § 1534) Tato věta tedy předkládá informaci relevantní v přítomnosti: Už jíst nebudu. / Nemám hlad, protože jsem jedl. apod.

Dále se perfekta užívá k vyjádření situace nebo děje, který začal v minulosti, ale trvá i v současnosti:

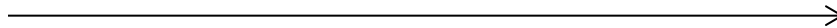
- *Hän on asunut samassa talossa koko ikänsä.* [Celý svůj život bydlel ve stejném domě.] (VISK § 1534) Díky perfektu je zřejmé, že osoba ve stejném domě bydlí i nyní.

Za použití vhodného časového adverbia lze perfekta využít také při odkazování na budoucnost. Moment události a moment reference se v tom případě přesunou až za moment promluvy následovně:

MP

MU

MR

- *Huomenna Aldo Moro on ollut kateissa jo viisi viikkoa.* [Zítřa to bude pět týdnů, co se Aldo Moro pohřešuje.] (Hakulinen, 1995, str. 251)

Perfektum tedy samo o sobě vyjadřuje uplynulost a předčasnost, avšak další výrazy ve větě (*pian - brzy, iltaan mennessä* – do večera) nebo také v kontextu mohou dění umisťovat do budoucnosti. (VISK § 1547)

2.2.3.1 Rozdíl mezi perfektem a imperfektem

Rozdíl mezi perfektem a imperfektem spočívá v tom, že perfektem neukazuje deikticky na žádný pevný časový bod jako imperfektem, nýbrž vyjadřuje dění před momentem promluvy, které je relevantní v přítomném okamžiku. Rozdíl ve významu obou časů je vidět na následujících příkladech:

- *Näitko Frans Toikan näyttelyn?* [Viděl jsi výstavu Franse Toikky?]
- *Oletko nähnyt Frans Toikan näyttelyn?* [(Už) jsi viděl výstavu Franse Toikky?]

První věta znamená, že je minulý děj již ukončený, zatímco ve druhém případě perfektem implikuje, že děj je neukončený, a danou výstavu je ještě možné shlédnout. (Hakulinen, 1995, str. 249)

- *Odotin häntä kaksi tuntia.* [Čekal jsem na něj/ni dvě hodiny.]
- *Olen odottanut häntä kaksi tuntia.* [Čekám na něj/ni dvě hodiny.]

Taktéž v tomto případě perfektem představuje děj, který trvá i v momentě promluvy.

Díky spojení přítomného tvaru slovesa *olla* a předčasnost vyjadřujícího participia, vzniká dojem časové neurčitosti. Situace vyjádřená perfektem představuje především současný stav, zatímco imperfektem zobrazuje určité proběhlé dění. (VISK § 1538)

2.2.3.2 Příslovečná určení času

Rozdíl mezi imperfektem a perfektem je patrný také z příslovečných určení času, která se s danými časy vyskytují. S imperfektem se typicky pojí časová určení, která jsou svázána s určitým časovým bodem nebo intervalem (*eilen* - včera, *viime vuonna* – minulý rok, *viikko sitten* – před týdnem). (VISK § 1539)

S perfektem se běžně pojí časová určení, která vyjadřují:

- a) trvání minimálně do momentu promluvy anebo dávají uplynulému dění současnou relevantnost (*sitten tiistain* – od úterý, *toistaiseksi* – zatím, *jo* – už) (VISK § 1539)
- b) trvání (*seitsemän viime vuotta* – posledních sedm let, *pitkään, kauan* – dlouho, *jostakin alkaen* – od) (VISK § 1537)
- c) opakovanost (*aina* – vždy, *joka perjantai* – každý pátek)

S perfektem se však mohou pojít také časová určení, která se vztahují ke konkrétnímu časovému bodu. V případě, že se jedná o dění nedávné, je možné používat určení typu: *juuri* – právě teď, *just* - právě, *eilen* - včera, *viime kesänä* – minulé léto. (VISK § 1539)

2.2.3.3 Význam a typy perfekta

Comrie ve své studii z roku 1976 vypracoval obecný popis čtyř základních typů perfekta podle jejich významu: rezultativní, experientální (zkušenostní), progresivní a perfektem nedávné minulosti).

Upozorňuje však, že rozdělení se může u různých jazyků lišit. (Comrie, 1976, str. 56) Larjavaara (2007, str. 367) pracuje s těmito čtyřmi sémantickými typy v kontextu finštiny a přidává další dva typy: inferenční (deduktivní) a kvotativní (nepřímé) perfektum. Zmiňuje však, že perfektum je dosti mnohoznačné a nelze všechny typy zařadit pod jednotné paradigma, neboť existuje mnoho hraničních případů.

Larjavaara dělí perfektum na následujících šest sémantických typů:¹⁷

- 1) Rezultativní perfektum: *Joose on myynyt ne levynsä.* [Joose prodal své desky.]
- 2) Experientální perfektum: *Oletko käynyt Madridissa?* [Byla jsi (už/někdy) v Madridu?]
- 3) Progresivní perfektum: *Olen kirjoittanut tätä jo kaksi vuotta.* [Píšu to už dva roky.]
- 4) Perfektum nedávné minulosti: *Molla on saanut 12 pentua.* [Molle se (právě) narodilo 12 štěňat.]
- 5) Inferenční perfektum: *Olet (selvästikin) ollut kapakassa.* [(Očividně) jsi byl v hospodě.]
- 6) Kvotativní perfektum: *Molla on (kuulemma) saanut 12 pentua.* [Molle se (prý) narodilo 12 štěňat.] (Larjavaara, 2007, str. 368)

Věta s **rezultativním perfektem** zobrazuje současný stav jako následek nějakého minulého dění. Je zde patrný rozdíl mezi větou s rezultativním perfektem a větou s imperfektem:

- Pekka on tullut. x Pekka tuli.

Ač by se obě věty daly do češtiny přeložit jako „Pekka přišel.“, z první věty je zřejmé, že Pekka je stále zde, zatímco druhá věta s imperfektem nic takového nenaznačuje. Jazyky, které perfektem nedisponují, obvykle překládají obě konstrukce minulým časem. (Comrie, 1976, str. 58)

Larjavaara dodává, že kladné věty s rezultativním perfektem vyjadřují, že se udála určitá změna, která má platnost v okamžiku promluvy. Záporné věty potom vyjadřují absenci této změny nebo výsledku. Do vět s rezultativním perfektem je obvykle možné přidat časová určení, která odkazují na moment promluvy (*nyt* – teď, *tänään* – dnes). (Larjavaara, 2007, str. 369)

Rezultativní perfektum nelze zaměňovat s rezultativním aspektem věty (viz kapitola 2.4.2). Změna, ke které tento typ perfekta odkazuje, může být jak úplná, tak částečná; aspekt věty tedy může být

¹⁷ Finsky: 1) Resultatiivinen perfekti 2) Eksperientaalinen perfekti 3) Progressiivinen perfekti 4) Lähimenneen perfekti 5) Inferentiaalinen perfekti 6) Kvotatiivinen perfekti

perfektivní i imperfektivní. Podstatné je, že věta vyjadřuje změněnou situaci v okamžiku promluvy a nezáleží na tom, jaké povahy změna je nebo kdy se odehrála. (ibid.)

Běžné je také rezultativní perfektnum s odkazem na budoucnost: *Viikon kuluttua olen sahanut tätä puuta.* [Za týden porazím ten strom.] (ibid. 368)

Experientální perfektnum Comrie (1976, str. 59), definuje jako perfektnum, které naznačuje, že se daná situace v minulosti odehrála alespoň jednou. Zatímco některé jazyky vyjadřují rozdíl mezi rezultativním a experientálním perfektem gramaticky, ve finštině je rozdíl pouze významový.

Ve finském kontextu Larjavaara (2007, str. 374) vysvětluje, že každá věta s rezultativním perfektem je v podstatě také experientální; existují však také experientální věty, které nejsou rezultativní. Tyto věty tudíž nevyjadřují změnu, ale pouhé dění, které se může znovu opakovat: *Tällaisiä tunteita en ole kokenut kuin viimeksi lapsena.* [Takové pocity jsem necítil od dětství.]

Také experientální perfektnum může vyjadřovat budoucnost: *Viikon kuluttua olen käynyt Madridissa.* [Za týden navštívím Madrid.] (ibid. 368)

Progresivní perfektnum popisuje situaci, která započala v minulosti a trvá i v přítomném okamžiku. V mnohých jazycích (včetně češtiny) je taková situace obvykle vyjádřena přítomným časem. (Comrie, 1976, str. 60)

- *Olen asunut täällä kymmenen vuotta.* [Žiju tady deset let.]

Larjavaara (2007, str. 376) k této kategorii zmiňuje ještě typ progresivního perfekta, jehož dění začalo v minulosti a trvá do současnosti, nezahrnuje však samotný moment promluvy: *Tähän hetkeen saakka olen uskonut sinuun, mutta nyt se loppuu.* [Až doteď jsem ti věřil, ale teď je konec.]

Do vět s progresivním perfektem lze obvykle doplnit durativní časová určení (*kolme vuotta* – tři roky, *pitkän aikaa* - dlouho, *aina* – vždy). Progresivní perfektnum se také může vztahovat k budoucnosti: *Joose on ensi juhannuksena ollut aviomiehenäni tasan viisi vuotta.* [O příštím slunovratu to bude přesně pět let, co je Joose mým manželem.] (ibid. 377)

Perfektum nedávné minulosti se vyznačuje tím, že se proběhlá situace odehrála v časové blízkosti před momentem promluvy. Tento typ bývá rezultativní: *Olen mennyt kihloihin.* [Zasnoubil jsem se.] (Larjavaara, 2007, str. 377)

Perfektum nedávné minulosti může být obvykle zastoupeno imperfektem. Rozdíl spočívá v tom, že perfektum dodává větě povahu „čerstvé novinky“, novinového článku a její sdělení může být zdůrazněno vykřičníkem: *Yhdysvallat on lähtenyt Irakista!* x *Yhdysvallat lähti Irakista.* [Spojené státy opustily Irák.] Tímto typem perfekta není možné vyjadřovat budoucnost. (ibid. 378)

Zatímco výčet typů perfekta u Comrieho končí těmito čtyřmi základními druhy, Larjavaara přidává ještě další dva marginální typy.

Tzv. **inferenční perfektum** vychází z rezultativního perfekta a sděluje subjektivní dedukci mluvčího:

- *Olen käsittänyt kaiken aivan väärin.* [Všechno jsem pochopila úplně špatně.] (Larjavaara, 2007, str. 379)

Posledním zmíněným typem je tzv. **kvotativní perfektum**¹⁸, které vychází z perfekta blízké minulosti a prezentuje informaci, jejímž zdrojem je někdo druhý. Ve větách s tímto typem perfekta se obvykle objevuje výraz, který vyjadřuje původ informace (*kuulemma* – prý, *huhutaan, että* – povídá se, že, *uutisten mukaan* – podle zpráv). (Larjavaara, 2007, str. 378)

- *Matti on kuulemma tullut takaisin kotiin.* [Matti se prý vrátil domů.]

2.2.3.4 Lexikalizace

Lexikalizací se nazývá proces přeměny morfémů nebo slov v ustálený lexém, a je-li novým lexémem adjektivum, mluvíme potom o procesu adjektivizace.¹⁹ (Čermák, 2007, str. 258) Tento proces se ve finštině týká některých participií, kterých je možné použít jako adjektiv. Participia, která se ve

¹⁸ Název pochází z anglického slova *to quote* – citovat. (Larjavaara, 2007, str. 378)

¹⁹ Finsky: *adjektiivistuminen*.

fínštině řadí mezi infinitivní tvary sloves, mohou tedy spolu s pomocným slovesem *olla* tvořit část slovesa anebo fungovat jako adjektivum:

- *Seinä on lahonnut.* – sloveso [Stěna shnila.]
- *Seinä on lahonnut.* – adjektivum [Stěna je shnilá.]

V jednotném čísle jsou obě konstrukce formálně identické, v množném čísle je však participium, které představuje adjektivum, obvykle v partitivu (*Seinät ovat lahonneita*). Oproti tomu u složeného času je participium vždy v nominativu (*Seinät ovat lahonneet.*). (Palander, 2009) Rozlišit od sebe tyto dva typy vět je v singuláru mnohdy nesnadné. Důležitým vodítkem je kontext a taktéž lze rozdíl odvodit od adverbíí. Pokud je ve větě adverbium, které ukazuje ke konkrétnímu časovému bodu (*perjantaina* - v pátek) nebo charakterizuje průběh děje (*nopeasti* - rychle), potom participium ve větě interpretujeme spíše jako součást složeného času než jako adjektivum. Rozdíl lze často poznat také podle slovosledu. Participium složeného času obvykle předchází před dalším doplněním věty, představuje-li však participium adjektivum, řadí se až za další doplnění věty. (VISK § 536)

- složený čas: *Kello on varastettu joltakulta.* [Někomu ukradli hodinky.]
- adjektivum: *Kello on joltakulta varastettu.* [Hodinky jsou ukradené.]

Adjektiva vzniklá z participií se chovají jako běžná adjektiva, mohou tedy také přibírat adverbialní příponou – *sti* (*hämmästyneesti* - ohromeně). I přes mnohá vodítka však neexistuje jasná hranice mezi použitím participia jako slovesa a jako adjektiva. (VISK § 632)

2.2.4 Pluskvamperfektum

Pluskvamperfektum²⁰ je čas složený z pomocného slovesa *olla* (být) v imperfektu a 2. akt. participia významového slovesa.²¹ Tento čas vyjadřuje děj v minulosti, který předchází jiné již proběhlé události. Pozdější dění je obvykle vyjádřeno imperfektem a obsahuje moment reference. Jedná se o čas používaný jen zřídka. (Hakulinen, 1995, str. 250)

- *En ollut vielä noussut vuoteesta, kun puhelin soi.* [Ještě jsem nevstal z postele, když telefon zazvonil.] (Ikola, 2000, str. 60)

²⁰ Finsky: pluskvamperfekti.

²¹ Pasivní pluskvamperfektum se tvoří pomocným slovesem *olla* ve 3. os. sg. v imperfektu (*oli*) a 2. pas. participiem (znak TU) významového slovesa (*oli sanottu*).

Ve finštině se uplatňuje souslednost časů, což znamená, že v nepřímé řeči je čas věty vedlejší fázově posunutý v závislosti na čase věty řídící. Je-li v hlavní větě slovesný čas uplynulý, potom se ve vedlejší větě přezens mění na imperfektum a perfektum na pluskvamperfektum.²²

- *Matti väittää, että hän on sairas. – Eilen illalla Matti väitti, että hän oli sairas.* [Matti tvrdí, že je nemocný. – Včera večer Matti tvrdil, že je nemocný.] (Hakulinen, 1995, str. 250)

2.2.5 Futurum

Jak jsem již zmínila, jednou z funkcí prézentu je vyjadřování budoucnosti, neboť finština morfologické futurum nemá. Vyjadřuje-li přezens přítomnost anebo budoucnost, zjistíme podle aspektuální povahy verba (viz kapitola 2.4.2), podle lexikálních výrazů ve větě (např. časová adverbia: *pian* - brzy, *huomenna* - zítra aj.) nebo podle kontextu. Má-li sloveso imperfektivní povahu a věta nebo kontext nenaznačují budoucnost, potom přezens interpretujeme jako vyjádření přítomnosti: *Luen kirjaa.* [Čtu knihu]. Oproti tomu je-li sloveso perfektivní povahy, chápeme větu jako vyjádření budoucnosti: *Rupeatan vegaaniksi.* [Stanu se veganem.] (Larjavaara, 2007, str. 362)

Při rozhodování, odkazuje-li přezens na přítomnost nebo budoucnost, hraje důležitou roli také aspekt objektu. Dokončení činnosti, kterou vyjadřuje plný objekt v akuzativu, vyžaduje určitý čas, a proto se obvykle jedná o budoucnost: *Tähän rakennetaan katos.* [Sem se postaví přístřešek.] Oproti tomu objekt v partitivu většinou vyjadřuje nedokončený děj, a proto větu chápeme jako přítomnost: *Tähän rakennetaan katosta.* [Tady se staví přístřešek.] (VISK § 1544)

Další možnost, jak ve finštině vyjádřit budoucnost, je gramatikalizovaná struktura skládající se ze slovesa *tulla* (přijít) a 3. inf. v illativu. V některých případech je tato struktura nezbytná pro rozlišení budoucnosti od přítomnosti, např. ve větě *Olen hyvä isä lapsillemme. --> Tulen olemaan hyvä isä lapsillemme.* [Jsem našim dětem dobrým otcem. --> Budu našim dětem dobrým otcem.]; bez kontextu není jasné, odkazuje-li první věta k přítomnosti, nebo budoucnosti. (Larjavaara, 2007, str. 362) Gramatika VISK uvádí, že se konstrukce *tulla olemaan* používá především v psaném jazyce a ve větách, které předvídají budoucnost. (VISK § 1546)

²² Přezens však může ve vedlejší větě zůstat, je-li výpověď stále aktuální: *Matti sanoo, että asia on selvä. – Matti sanoi, että asia on selvä.* [Matti říká, že záležitost je jasná. – Matti řekl, že záležitost je jasná.] (Hakulinen, 1995, str. 250)

Dalšími možnostmi pro vyjádření budoucnosti jsou již zmíněné perfektum a složený přezens a dále také kondicionál nebo potenciál a další slovesné konstrukce.

2.3 Systém českých slovesných časů

Čeština disponuje třemi objektivními časy, které jsou rozlišeny vzájemným vztahem mezi momentem události a momentem promluvy. Děj, který probíhá v momentě promluvy, je vyjádřen přítomným časem (přezens); děj, který MP předchází, je vyjádřen minulým časem (préteritum); a děj, který následuje po MP, odpovídá času budoucímu (futurum). Tyto tři časy rozlišujeme v rámci indikativního způsobu. (PMČ, 1995, str. 315)

2.3.1 Přítomný čas

Přítomný čas vyjadřují pouze slovesa nedokonavá (*píšu*); přítomný tvar sloves dokonavých odkazuje k budoucnosti (*napišu*). (Havránek, 1981, str. 249)

Kromě dějů odehrávajících se v okamžiku promluvy označuje přítomný čas také děje mimočasové (gnómické), např. přísloví a děje mluvčím aktualizované do přítomnosti (historický přezens), podobně jako finština. Spolu s určeními času, která odkazují na budoucnost, lze prezentem vyjádřit i děj budoucí: *Od příští neděle mám dovolenou*. (PMČ, 1995, str. 316) Oproti finštině se však prezentem odkazuje na budoucnost jen v případě přesných plánů a rozvrhů, pro ostatní případy čeština využívá budoucí čas.

2.3.2 Minulý čas

Formálně je minulý čas vyjádřen pomocí přičestí I-ového a přítomných tvarů pomocného slovesa *být*.²³ *Příruční mluvnice češtiny* uvádí, že se v češtině jako archaizační stylový prostředek zachovala ještě forma plusquamperfekta (*Stalo se, jak byl král přikázal.*). (PMČ, 1995, str. 317) V porovnání s finskými třemi minulými časy, je české préteritum značně jednodušší. Běžně se jím překládá finské imperfektum, perfektum i pluskvamperfektum.

²³ Pomocné sloveso se používá jen v 1. a 2. osobě.

2.3.3 Budoucí čas

Formálně je futurum vyjádřeno buď formou složenou, nebo jednoduchou. Složené tvary se tvoří ze sloves nedokonavých a skládají se z futura pomocného slovesa *být* a infinitivu významového slovesa. Forma jednoduchá se tvoří z přítomného tvaru sloves dokonavých. (Havránek, 1981, str. 249)

Futurum se užívá k zobrazení budoucího dění, ale také k vyjádření nejistoty o přítomném ději (*Kdo to je? To bude asi jejich syn.*), ve výzvěch (*Přece nebudeš plakat. [neplač]*) a ve zdvořilých žádostech (*Poprosím o vaše doklady.*). (PMČ, 1995, str. 318)

2.3.4 Slovesný rod

Slovesná kategorie rodu (genus verbi) se v češtině dělí na protiklad, který tvoří aktivní slovesná forma a forma pasivní. Tento protiklad vyjadřuje vztah mezi původcem děje a podmětem věty. Pokud je sloveso ve tvaru činném (aktivní forma), potom je původce děje v roli podmětu. Je-li sloveso naopak ve tvaru trpném (pasivní forma), pak je původce děje z místa gramatického podmětu odsunut. (PMČ, 1995, str. 323)

Tzv. participium (příčestí) trpné je neurčitý slovesný tvar adjektivní povahy (*dělán/dělaný, zakryt/zakrytý*). Příčestí trpné tvoří primárně v konstrukcích s příslušnými tvary slovesa *být* tzv. opisné pasivum. V češtině existuje ještě zvrtné (reflexivní) pasivum složené ze slovesného tvaru 3. os. sg. a pl. a volného morfému *se* (*Dům se staví*). (Komárek a kol., 1986, str. 172) Opisné pasivum v dnešní češtině splývá s predikátovými konstrukcemi, jejichž součástí je adjektivum a verbální komponent, který je nejčastěji zastupován tvary slovesa *být* (*Motor je dobře promazán/promazaný*). (PMČ, 1995, str. 324)

2.3.5 Slovesný způsob

Způsob (modus) je gramatická kategorie slovesa, která vyjadřuje vztah slovesného děje ke skutečnosti. Česká slovesa mají trojí způsob: oznamovací (indikativ), rozkazovací (imperativ) a podmiňovací (kondicionál). Základní funkcí indikativu je konstatovat, že slovesný děj je realizován, funkcí kondicionálu je vyjadřovat hypotetičnost a funkcí imperativu je apelovost. (Komárek a kol., 1986, str. 166)

Nereálnost, kterou vyjadřuje kondicionál, může být různého druhu, např. podmínka, přání nebo nejistota. Kondicionál se dělí na přítomný (*Vyhověl bych ti, kdybych měl větší možnost.*) a minulý, který vyjadřuje neuskutečnitelný děj (*Kéž bych nejel tak rychle, nemuselo se nic stát.*). Kondicionál se používá také tehdy, když chce mluvčí vyjádřit úctu, zdvořilost nebo skromnost. (PMČ, 1995, str. 321)

2.4 Aspekt

Slovesný, případně větný aspekt velmi blízce souvisí nejen s perfektem, ale s celým časovým systémem a s vyjadřováním času v jazyce. Nejdříve se zaměřím na obecnou definici a možnosti vyjádření aspektu a poté se budu věnovat jeho realizaci v češtině a finštině.

František Čermák (2007, str. 140) definuje aspekt neboli vid jako kategorii, která slouží k rozlišení rozdílu mezi dějem v jeho průběhu (neukončený děj) a jednorázovým dějem (ukončený děj). Dvěma protipóly jsou tedy imperfektivum (vid nedokonavý) a perfektivum (vid dokonavý). V jazycích, které rozlišují vid jako samostatnou gramatickou kategorii (slovanské jazyky), nese im/perfektivní význam přímo sloveso; hovoříme potom o slovesném aspektu. Řadu stránek aspektu lze najít i v jazycích, ve kterých gramatikalizovaný není. (ibid. 141) Ve finštině se jedná především o rozdíl v pádech objektu, tedy o aspekt objektu.

V kontextu aspektu se běžně používá také terminologie telický a atelický aspekt nebo děj. Tato polarizace je vázána spíše na sémantický rozdíl než na gramatický. Telický děj zahrnuje proces, který vede k zakončení a v určité chvíli již nemůže pokračovat. Oproti tomu atelický děj může být přerušen, nikoliv však dokončen. (Comrie, 1976, str. 44)

Ač spolu im/perfektivnost a a/teličnost do jisté míry souvisí, nejedná se o totéž, neboť v případě a/teličnosti vždy záleží na kontextu. Např. imperfektivní sloveso *stavět* může vyjadřovat jak telickou situaci (*stavět dům*), tak atelickou (*stavět domy*). Teličnost, ateličnost, perfektivnost a imperfektivnost jsou však pojmy flexibilní a v různých jazycích se jejich význam může lišit.

2.4.1 Aspekt v češtině

V češtině je aspekt vyjádřený gramaticky pomocí tzv. vidové dvojice sloves, z nichž jedno je perfektivní (dokonavé) a druhé imperfektivní (nedokonavé). Vidové dvojice (příp. trojice)²⁴, které tvoří většina českých sloves, se od sebe neliší základním slovním významem, ale pouze ne/dokonavostí, tedy vztahem k ukončenosti děje. Z toho důvodu se aspekt chápe jako kategorie gramaticko-lexikální. (Komárek a kol., 1986, str. 179) Dokonavá slovesa vyjadřují kompletnost, celistvost děje. Věty s těmito slovesy naznačují, že děj buď byl ukončen, nebo ukončen bude. Z toho důvodu dokonavá slovesa neexistují v přítomném čase, pouze v minulém a budoucím. Oproti tomu slovesa nedokonavá mají obecnější platnost a k faktu ukončení děje se nevyjadřují. (PMČ, 1995 str. 318)

Vidová dvojice se morfologicky tvoří dvojím způsobem:

- 1) základem je dokonavé sloveso a z něho se příponou vytvoří sloveso nedokonavé (*koupit – kupovat, rozvinout – rozvíjet*)
- 2) základem je nedokonavé sloveso a z něho se předponou vytvoří sloveso dokonavé (*psát – napsat, dělat – udělat*) (Havránek, 1981, str. 225)

Dvojice prvního typu se liší jen videm, lexikální význam zůstává stejný, kdežto u druhého typu je významový vztah jen přibližný. (Komárek a kol., 1986, str. 182) Dále existují také slovesa nepárová²⁵ a slovesa obouvidová. Slovesa obouvidová (*obětovat, věnovat*) se mohou podle kontextu interpretovat buď jako dokonavá nebo jako nedokonavá. (Havránek, 1981, str. 228)

2.4.2 Aspekt ve finštině

Finština nedisponuje jednotným uceleným aspektovým systémem jako čeština. Přesto je však možné několika různými způsoby určit větný aspekt nebo alespoň jeho prvky. V gramatikách se objevuje perfektivní/imperfektivní aspekt slovesa, aspekt objektu, rezultativní/irezultativní význam věty a a/teličnost věty.

Finština nerozlišuje slovesný aspekt ve smyslu české vidové dvojice, některá slovesa jsou však přirozeně perfektivní (*keksiä – vymyslet, mainita – zmínit*) nebo imperfektivní (stav vyjadřující

²⁴ Např. v trojici sloves *dát – dávat – dávávat* se první dvě (*dát – dávat*) liší dokonavostí; druhá dvě (*dávat – dávávat*) potom násobeností (iterativností). (Komárek a kol., 1986, str. 180)

²⁵ Nepárová slovesa jsou obvykle nedokonavá (perfektiva tantum) a patří sem mimo jiné slovesa modální a slovesa vyjadřující stav (*mít, moci, být*). Vzácněji se vyskytují i nepárová dokonavá slovesa (perfektiva tantum – *nadchnout*) (Havránek, 1981, str. 229)

slovesa: *sisältää* – obsahovat; pocitová slovesa: *epäillä* - pochybovat). U sloves, která mohou být jak perfektivní, tak imperfektivní (*ampua* – střílet/střelit, *lukea* – číst/přečíst) rozhoduje pád objektu. (Hakulinen, 1995, str. 184)

Rozlišení im/perfektivního aspektu je nezbytné při interpretaci mnohoznačnosti slovesných časů, což dokazuje následující příklad:

- *Muistan sinut.* [Pamatuju si tě.] Sloveso *muistaa* je imperfektivní a proto věta odkazuje na přítomnost.
- *Tapan sinut.* [Zabiju tě.] Sloveso *tappaa* je perfektivní a proto věta odkazuje na budoucnost. (Larjavaara, 2007, str. 349)

Gramatickou kategorií je ve finštině aspekt objektu, což znamená, že v tranzitivních větách pád objektu určuje aspekt věty. Jak jsem již zmínila v kapitole o futuru (viz kapitola 2.2.5), v přítomných větách aspekt objektu rozhoduje o tom, budeme-li interpretovat jako budoucí nebo přítomnou.

Larjavaara (2007, str. 256) používá při popisu aspektu objektu termíny rezultativní a irezultativní. V rezultativní větě objekt podstupuje určitou rozhodující změnu a zásadně se mění jeho stav (objekt v akuzativu). Ve větě irezultativní se taková změna neodehrává a objekt je v partitivu:

- *Syön puuron.* [Sním kaši.] Rezultativní věta odkazuje v tomto případě na budoucnost.
- *Syön puuroa.* [Jím kaši.] Irezultativní věta odkazuje na přítomnost. (ibid.)

Nejen pád objektu, ale také pád adverbialie může ovlivňovat aspekt věty (VISK § 1544):

- *Poika juoksi metsästä kotiin.* [Chlapec běžel z lesa domů.] (telický aspekt)
- *Poika juoksi metsässä.* [Chlapec běhal v lese.] (atelický aspekt)

3. MATERIÁL A METODOLOGIE

3.1 Korpus

K analýze jazykových jevů je zapotřebí dostatečný jazykový materiál. K této potřebě slouží jazykový korpus, který „zobrazuje jazykové jevy v jejich přirozeném kontextu, a umožňuje tak vytvářet na reálných datech podložený jazykový výzkum v rozsahu, který byl dříve nemyslitelný.“ (Příručka ČNK, 2015) Korpus nabízí spoustu možností: kromě vyhledávání specifických jazykových struktur, morfologických tvarů či kolokací je také možné získat statistické vyhodnocení dat nebo vyhledávat v odlišných typech textů. Výhodou jazykového korpusu je velké množství textů a proto lze sledovat jak běžné jevy, tak i ty méně časté. Nespornou výhodou korpusu je také jeho snadná on-line dostupnost. Za nevýhodu korpusu by se dala označit jeho reprezentativnost, neboť žádný korpus zatím nedokáže pokrýt kompletní spektrum užití jazyka. Aby byl korpus reprezentativní, musí obsahovat dostatečné množství textů, zároveň je však těžké určit, co je dostatečné množství. Korpus také obsahuje pouze určitý vzorek jazyka, který nemusí vždy plně odpovídat jazykové realitě. (Příručka ČNK, 2015) Přesto se v současnosti jedná o bezpochyby nejlepší dostupný prostředek zkoumání jazyka a pro tuto bakalářskou práci bohatě postačí.

3.1.1 Paralelní korpus

Korpusy se dělí do několika typů, z nichž paralelní korpus představuje vícejazyčné překladové texty a umožňuje srovnávání jazyků. Překladový paralelní korpus je složen z originálních textů a jejich překladů, které jsou zarovnané na různých úrovních (např. věta, slovo, odstavec). Paralelní korpus *InterCorp* je od verze 6 referenční, což znamená, že se daná verze po zveřejnění již nebude měnit a umožňuje tedy opakovaně se vracet k výsledkům výzkumu. (Příručka ČNK, 2015) Finský paralelní korpus je lemmatizován (ke každému tvaru slova je přiřazena jeho slovníková podoba) a tagován (ke slovům jsou přiřazeny speciální značky, které označují gramatické nebo sémantické vlastnosti slov), což značně usnadňuje práci s korpusem a vyhledávání požadovaných dat. Pro výzkum ke své bakalářské práci jsem využívala paralelní korpus *InterCorp* v jeho nejnovější 8. verzi, zveřejněné v roce 2015 a rozhraní *KonText*.

3.2 Materiál

Česko-finský materiál korpusu se skládá z různých druhů textů, z nichž jsem využívala tzv. jádro (*core*), které obsahuje ručně zarovnané beletristické texty v množství téměř 3,5 milionu slov. Vytvořením subkorpusu jsem texty omezila na původně finskojazyčnou literaturu, neboť překlady ze třetích jazyků by mohly zkreslit výsledky výzkumu. Tento subkorpus obsahoval 24 beletristických děl od 14 různých autorů, která byla přeložena pěti překladateli. Rok vydání vybraných děl ve finštině se pohybuje od roku 1939 do roku 2011. Úplný seznam použitých textů uvádím v příloze (viz Příloha I). Je nutné brát v úvahu, že výsledky mohou být zkresleny omezeným počtem děl a autorů, neboť někteří autoři mohou používat určité výrazy a gramatické struktury více, či méně než druzí. Dalším problémem je omezený počet překladatelů, neboť každý zákonitě ovlivňuje překlad vlastním stylem a idiolektem. Problémem také může být fakt, že se v případě beletrie jedná o umělecký překlad, kde se překladatel nemusí pevně držet jazykové struktury originálu. Na druhou stranu mohou výsledky předkládat množství různých způsobů překladu a ukazovat tak možnosti češtiny při překladu jevu, kterým jako jazyk nedisponuje.

3.3 Metodologie

Cílem bylo vyhledat ve vybraném subkorpusu takové věty, které obsahují perfektum a následně zvolit reprezentativní vzorek. Jak jsem již popisovala v kapitole 2.2.3, finské perfektum se skládá z pomocného slovesa *olla* v přítomném čase a 2. aktivního participia se znakem NUT v singuláru a NEET v plurálu. Zároveň se objevují asimilační varianty s konsonanty *l*, *r*, *s*. V rozhraní *KonText* jsem tedy použila následující typ dotazu ve formátu CQL:

```
[lemma="olla" & tag=".*Prs.*"][word!=","]*[tag="V:Sg:Nom:Act:PrfPrc:Pos"]|[lemma="olla" & tag=".*Prs.*"][word!=","]*[tag="V:Pl:Nom:Act:PrfPrc:Pos"] within <s />
```

První část vyhledává všechny přítomné tvary slovesa *olla* - kladné i záporné, druhá část potom požaduje jejich spojení se všemi variantami 2. aktivního participia v singuláru a plurálu. Poslední výraz *within <s />* omezuje vyhledávání dané struktury na rámec jedné věty. Prostřední výraz *[word!=","]* omezuje vyhledávání jen na jednu klauzi, čili vyřazuje věty, ve kterých jsou části struktury rozděleny čárkou. Tímto zadáním se podařilo nalézt 7938 vět, z nichž jsem pomocí funkce náhodného vzorku získala 500 vět určených k analýze. V tomto vzorku se vyskytlo pět vět, které neodpovídaly vyhledávané struktuře:

<p> - <i>Vähän niitä kai <u>on</u> jotka ei olis joskus haksahdanu.</i>	<p> “Málo je takových, kteří neudělali nikdy chybný krok.“
---	--

Uvedená věta obsahuje perfektum v kondicionálu (*olis haksahdanu*), zatímco pomocné sloveso v přítomném indikativním tvaru (*on*) se vztahuje k první větě souvětí. Dále se vyskytly tři věty, ve kterých český překlad neodpovídal finské větě a odpovídající ekvivalent se nepodařilo nalézt ani v rozšířeném kontextu:

<i>Kuka se on kärjistänyt tilanteen?</i>	Já ne, ale oni, Švédové.
---	--------------------------

Těchto celkově osm vět jsem vyřadila a dále jsem pracovala se vzorkem 492 vět.

4. ANALÝZA

4.1 Zpracování korpusových dat

V této fázi jsem věty rozdělila do skupin podle českého překladu. Hlavním faktorem byl slovesný čas v překladu, čímž vznikly kategorie minulého, přítomného a budoucího času. Další okrajové způsoby překladu jsem zařadila pod vlastní kategorie. V rámci nejpočetnější skupiny minulého času jsem věty dále rozřadila na dvě hlavní kategorie podle dokonavého a nedokonavého vidu slovesa.

Jak je zřejmé z 2.2.3.3, perfektum má ve finštině mnohé využití a neomezuje se jen na výsledek děje. Při překladu do češtiny tedy záleželo především na významu samotného perfekta (důležité byly však i další faktory, jako např. typ slovesa nebo adverbialé). Z toho důvodu jsem v rámci kategorií dokonavého a nedokonavého vidu minulého času rozdělila věty do skupin podle typu finského perfekta.

Larjavaara (2007, str. 368) rozděluje perfektum na 6 typů (viz kapitola 2.2.3.3). Z této klasifikace jsem se však rozhodla vynechat poslední tři typy: perfektum nedávné minulosti, perfektum kvotativní a inferenční. Perfektum nedávné minulosti je ve své podstatě rezultativní, a proto jsem ho zahrnula do kategorie rezultativního perfekta. Používá se k oznámení „čerstvých novinek“ s důrazem na výsledek v současnosti, a není proto důvod předpokládat, že by se jeho český překlad výrazně lišil od překladu perfekta rezultativního. Kvotativní a inferenční perfekta se odlišují postojem mluvčího, nikoliv povahou děje vyjádřeného perfektem, a proto taktéž není důvod se domnívat, že by jejich neodlišení mělo vliv na výsledky analýzy překladu. Zanechala jsem tedy tři nejfrekventovanější typy perfekta: rezultativní, experientální a progresivní.

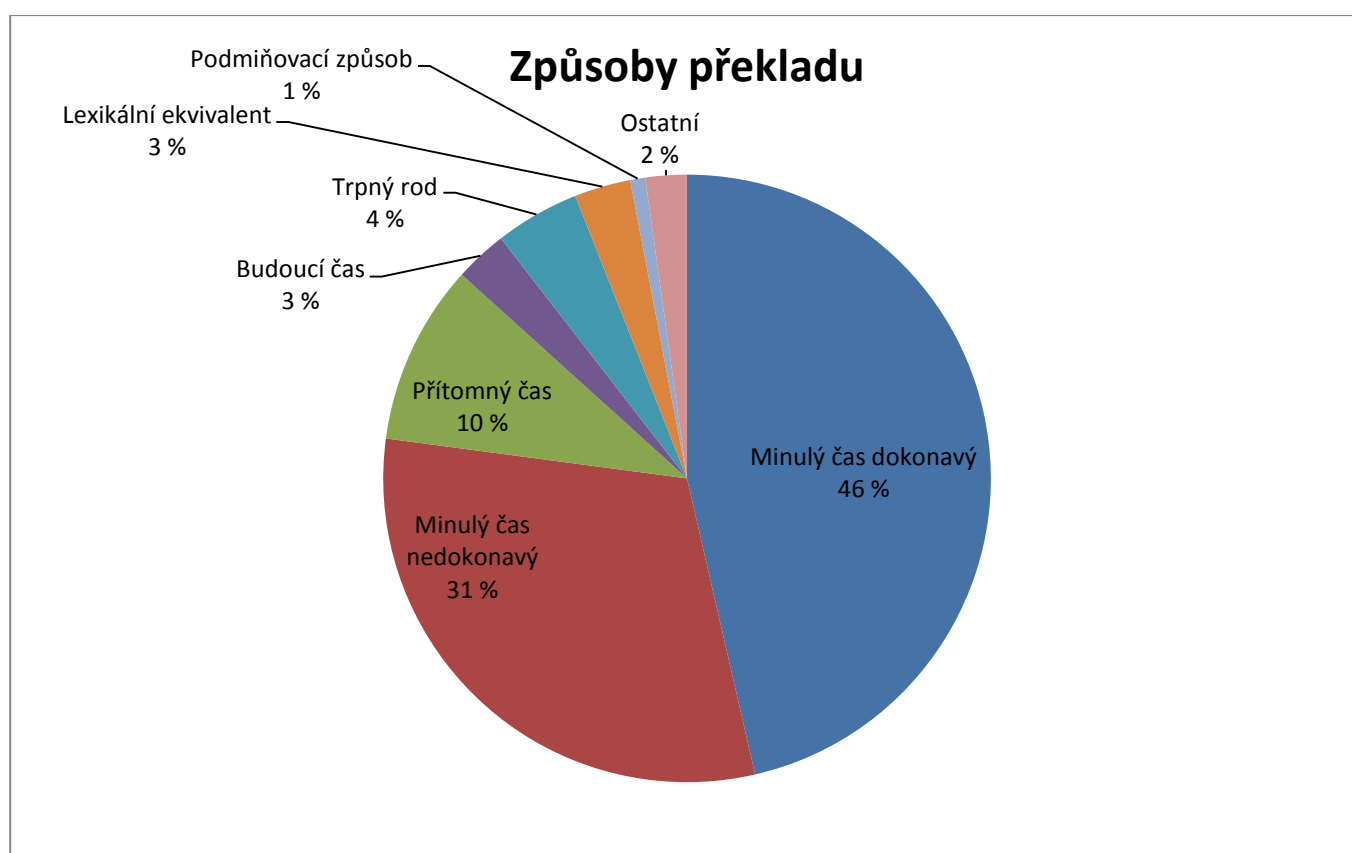
Rozlišení typu perfekta podle finského originálu však nebylo snadné. Mnohdy se jednotlivé typy perfekta překrývají, Larjavaara tvrdí (2007, str. 373), že každé rezultativní perfektum je určitým smyslu také experientální. Neplatí to však opačně, a proto jsem věty, které nebyly rezultativní, zařadila pod experientální perfektum. Korpus umožňuje dohledat i širší kontext, ne vždy to však stačilo pro jednoznačné určení druhu perfekta. Obtížné bylo také určit typ perfekta u vět záporných. Zatímco například kladné rezultativní perfektum vyjadřuje změnu a její vliv na současnost, záporná věta vyjadřuje absenci této změny nebo výsledku. (Larjavaara, 2007, str. 369) Z toho důvodu jsem záporné věty převedla v kladné a následně určila jejich typ: *Et ole tosin kertonut kuolinsyytä*. [Neprozdřadila jsi

nám příčinu smrti.] V kladné větě: *Olet tosin kertonut kuolinsyyn.* [Prozradila jsi nám příčinu smrti.] Z kladné věty je zřejmé, že se jedná o rezultativní perfektnum.

V následující kapitole uvádím celkové výsledky výzkumu a v dalších kapitolách se věnuji jednotlivým způsobům překladu. V závěrečné kapitole uvádím distribuci časových adverbíí ve větách s perfektem a jejich korespondenci v překladu.

4.2 Způsoby překladu

Po zařazení 492 vět do skupin podle způsobu jsem došla k následujícím výsledkům:

Graf č. 1: Způsoby překladu

Jak lze vidět z uvedeného grafu, finské perfektnum je v překladu do češtiny velmi rozmanité. Jelikož čeština perfektnum úplně postrádá, vynahrazuje si jeho význam mnohými způsoby, které je obtížné jednotně klasifikovat. Podle očekávání patří k nejčastějšímu způsobu překladu použití jednoho ze tří českých slovesných časů v prostém indikativním tvaru (87%). Hlavní část potom zaujímá především

čas minulý, kdy se ve velkém množství objevuje jak dokonavý, tak nedokonavý vid. Přítomným časem byla přeložena každá desátá věta, zatímco budoucí čas se objevoval zřídka.

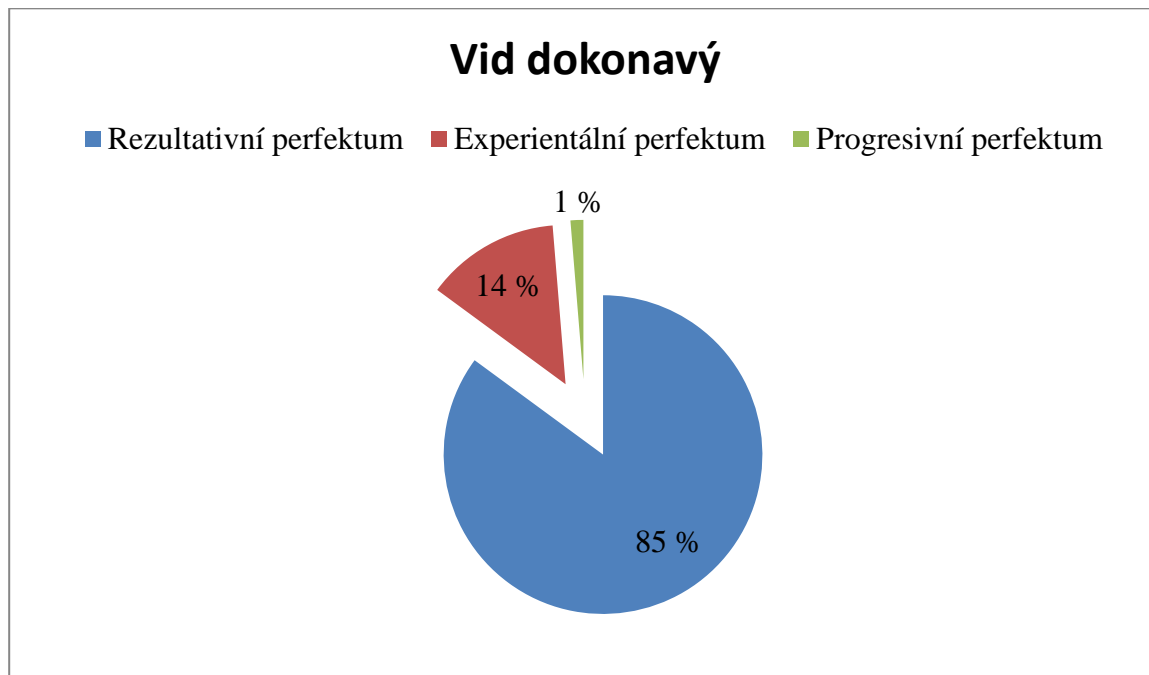
4.2.1 Minulý čas

Minulým časem bylo do češtiny přeloženo 77% vzorku (379 vět). Toto vysoké číslo odpovídá faktu, že v češtině je minulý čas primárním prostředkem pro vyjádření předčasnosti před momentem reference. (Komárek a kol., 1986, str. 164) Finské perfektum je v zásadě také minulý čas, ačkoliv s určitým přesahem do přítomnosti (viz kapitola 2.2.3).

4.2.1.1 Dokonavý vid

Překlad minulým dokonavým slovesem obsahovalo 46% celkového vzorku, tedy téměř každá druhá věta. V rámci minulého času se potom jednalo o 60%. V češtině je dokonavé sloveso příznakovým členem vidové dvojice, a ne každé nedokonavé sloveso má svůj dokonavý protějšek. Vidové dvojice tvoří obvykle tzv. slovesa mutační, která jsou zaměřená na výsledek události a dokonavá slovesa vyjadřují dosažení tohoto výsledku. (Komárek a kol., 1986, str. 181) To vysvětluje vysoký podíl překladu dokonavým slovesem, neboť perfektum často vyjadřuje právě určitou změnu a děj, jehož výsledek je aktuální v přítomnosti. Mezi nejfrekventovanější slovesa kategorie dokonavého vidu patřila slovesa: dostat (*saada*), dát (*antaa*), udělat/učinit (*tehdä*), říct (*sanoa*), začít (*alkaa*).

Následující graf zobrazuje podíl jednotlivých typů perfekta v kategorii překladu dokonavým videm minulého času:

Graf č. 2: Podíl jednotlivých typů perfekta v kategorii překladu minulým dokonavým videm

Jak lze vidět z grafu č. 2, v 85% překladu dokonavým videm se ve finštině jednalo o **rezultativní perfektnum** (195 vět).

věta č. 1:

<i>He sanoivat, että valitettavasti raha on tässä asiassa menettänyt merkityksensä maksuvälineenä.</i>	Na to mu řekli, že peníze jako platidlo bohužel v tomto případě ztratily svůj význam.
--	--

Rezultativní typ perfekta a dokonavý vid vykazují určitou podobnou charakteristiku. Rezultativní perfektnum popisuje současný stav na základě minulé události, tedy výsledek minulého dění, které je stále platné v přítomnosti. (Comrie, 1976, str. 56) Podobně i dokonavé sloveso v češtině vyjadřuje dosažení výsledku, na rozdíl od finského perfekta však samo o sobě nenese relevanci k současnosti. V češtině je zapotřebí dalšího kontextu, aby věta plně vyjádřila význam finského perfekta. Ve větě č. 1 není v češtině na rozdíl od finštiny bez kontextu jisté, odehrála-li se událost v relativně nedávné minulosti anebo už před dávnou dobou; sloveso zde vyjadřuje dokončenost a celistvost děje, nikoliv však, má-li děj nějaký následek v současnosti.

V případě, kdy sloveso tvoří vidovou dvojici, obvykle nelze nahradit nedokonavé sloveso dokonavým při překladu rezultativního perfekta:

věta č. 2:

<p><p> "Horemheb on ollut jo toista viikkoa Ghazassa ja ukko on pettänyt sinua etkä sen tähden suinkaan ole hänelle mitään velkaa, vaan annan sotilaiden ruoskia hänet, ja jos on tarpeen, voivat sotilaat katkaista hänen kaulansa, sillä hän on kavala ukko ja syypää monen vangin kuolemaan." </p></p>	<p><p> "Haremheb je v Gaze již dva týdny a stařec tě oklamal, a proto mu nejsi nic dlužen, nýbrž dám ho zbičovat, a bude-li třeba, mohou mu vojáci rozříznout hrdlo, neboť je to zrádce a je vinen smrtí mnohých vězňů." </p></p>
--	--

Ve větě č. 2 by použití nedokonavého slovesa (*klamal*) pozměnilo význam věty, neboť by poukazovalo na opakované trvajícím dění. Vzácně se objevují příklady rezultativního perfekta, kdy by i použití nedokonavého slovesa význam věty nezměnilo (viz také kapitola 4.2.1.2).

věta č. 3:

<p><i>Se ei ole antanut puoluepoliittisen taktikoinnin hämätä itseään, vaan se on ymmärtänyt mitä maan vapaus ja menestys vaatii.</i></p>	<p>Nenechal se zaslepit zaujatou stranickou propagandou, ale pochočil, čeho si žádá svoboda a úspěšný rozvoj vlasti.</p>
--	---

Ve větě č. 3 by se v překladu mohlo použít také nedokonavé sloveso (*chápal*), aniž by se význam věty odchýlil od finského originálu. Tyto možnosti však vždy závisejí na typu slovesa, jak finském, tak českém a také na kontextu.

Podle grafu č. 2 tvoří **experientální perfektum** pouze 14% z překladů dokonavým videm minulého času (31 vět). Experientální věta není zaměřena na změnu a její výsledek, ale na samotné dění, které se v minulosti událo alespoň jednou a případně se může opakovat (viz kapitola 2.2.3.3). Finská experientální věta často obsahuje lexikální vyjádření opakování:

věta č. 4:

<p><i>Jos ei oteta huomioon erään moskovalaisen hotellihuoneen vessaa, jossa olen myös viettänyt ikimuiستoisia rauhan <u>hetkiä</u>.</i></p>	<p>Pokud tedy nebudeme brát na zřetel záchod v jednom moskevském hotelovém pokoji, kde jsem rovněž strávil chvíle klidu, které si navěky budu pamatovat.</p>
--	--

věta č. 5:

<i>Mamselli Sillforskin on totisesti ansainnut ne makeat ryyppyt, jotka hän on nauttinut keisarin vihdoin vetäytyttyä levolle.</i>	Mamselle Sillforsová si opravdu zasloužila ty sladké <u>doušky</u> , které si vychutnala , když car konečně odešel do své ložnice.
--	---

V příkladech č. 4 a 5 je objekt v plurálu, což v těchto případech odkazuje k opakování děje. V českém překladu je použito dokonavé sloveso, ale beze změny významu by se dalo použít i nedokonavé sloveso (*trávil jsem, vychutnávala si*). Při překladu experientálního perfekta je obvykle možné přeložit perfektum také nedokonavým slovesem, kromě případů, kdy se sloveso vyskytuje jen v dokonavé podobě, tzv. perfektivum tantum. V následujícím případě se jedná o sloveso *zapřísahat*:

věta č. 6:

<i>»Monituiset kerrat olen rukoillut ja vannottanut häntä luopumaan tuosta paheestaan enkä vieläkään ole luopunut toivosta.</i>	"Mnohokrát jsem se za ni modlil a zapřísahal jsem ji, aby se vzdala té neřesti, a stále ještě jsem se nevzdal naděje.
---	--

V tomto případě opakovanost vyjadřuje adverbialně *monituiset kerrat* (mnohokrát). Adverbialně, která se pojí s finským perfektem, se více věnuji v kapitole 4.3.

Obecně lze říci, že se experientální perfektum do češtiny překládá zřídka dokonavým videm (6,3% z celkového vzorku) a obvykle se dá nahradit slovesem nedokonavým, nebrání-li tomu typ českého slovesa.

Kvůli povaze dokonavého vidu, který vyjadřuje ukončenost, se v této kategorii překladu nevyskytuje **progresivní perfektum**, které naopak odkazuje na trvání děje. Vzácně (3 věty) se však objevuje speciální typ progresivního perfekta, které sice vyjadřuje trvání, děj však nezahrnuje moment promluvy, což je zdůrazněno např. příslovečným určením *tähän asti* (doted’):

věta č. 7:

<i><p> - Kun me olemme selvinny tähän asti, niin me menemme tästäkin eteenpäin.</i>	<i><p></i> ”Když jsme to nějak vydrželi doted’ , vydržíme to i dál.
---	---

V jednom případě překladatel pozměnil sloveso:

věta č. 8:

<i>Mutta kukaan ei ole kaivannut Matti Meikäläisen luottamusta ennen kuin nyt.</i>	Ale nikoho ani nenapadlo myslet na Mattiho Našince, spoolehnout se taky jednou sám na sebe.
--	--

Pokud bychom chtěli větu č. 8 přeložit doslovně, bylo by zapotřebí nedokonavého slovesa: *Nikomus nescházela důvěra Mattiho Našince [...]*. V české větě také chybí překlad časového určení *ennen kuin nyt* (až doteď), které ve finštině dokresluje progresivní význam perfekta.

4.2.1.2 Nedokonavý vid

Překlad minulým časem s nedokonavým slovesem byl celkově druhým nejčastějším způsobem překladu a činil 31% z celého vzorku (viz graf č. 1). V kategorii minulého času se potom jednalo o 40%. Obecně lze říct, že nedokonavý vid vyjadřuje děj probíhající bez zřetele k jeho možnému dokončení, děj pojmáný mluvčím neuzavřeně, jako proces v jeho průběhu. (Komárek a kol., 1986, str. 180) Nedokonavá slovesa však mají obecnější platnost než slovesa dokonavá, a proto mohou v určitém kontextu vyjadřovat i děj ukončený. (PMČ, 1995, str. 318) Nejběžnějšími slovesy v této kategorii byla slovesa: být (*olla*), mít²⁶, slyšet (*kuulla*), vidět (*nähdä*), říkat (*sanoa*), dělat (*tehdä*).²⁷ Je třeba brát v úvahu, že nejfrekventovanější slovesa této kategorie byla tzv. imperfektiva tantum. Tento druh sloves není součástí vidového páru a vyskytuje se pouze v nedokonavé podobě, což může ovlivnit korelaci dokonavého a nedokonavého vidu při překladu finského perfekta. Kromě modálních a některých stavových sloves (*být, mít, moci, chtít*) se jedná také o tzv. slovesa smyslového vnímání (*vidět, slyšet*). Ze slovesa *slyšet* lze sice za pomoci předpony vytvořit dokonavé *uslyšet*, nicméně slovesa *slyšet - uslyšet* nelze považovat za vidovou dvojici, neboť se jejich význam liší. (Komárek a kol., 1986, str. 182)

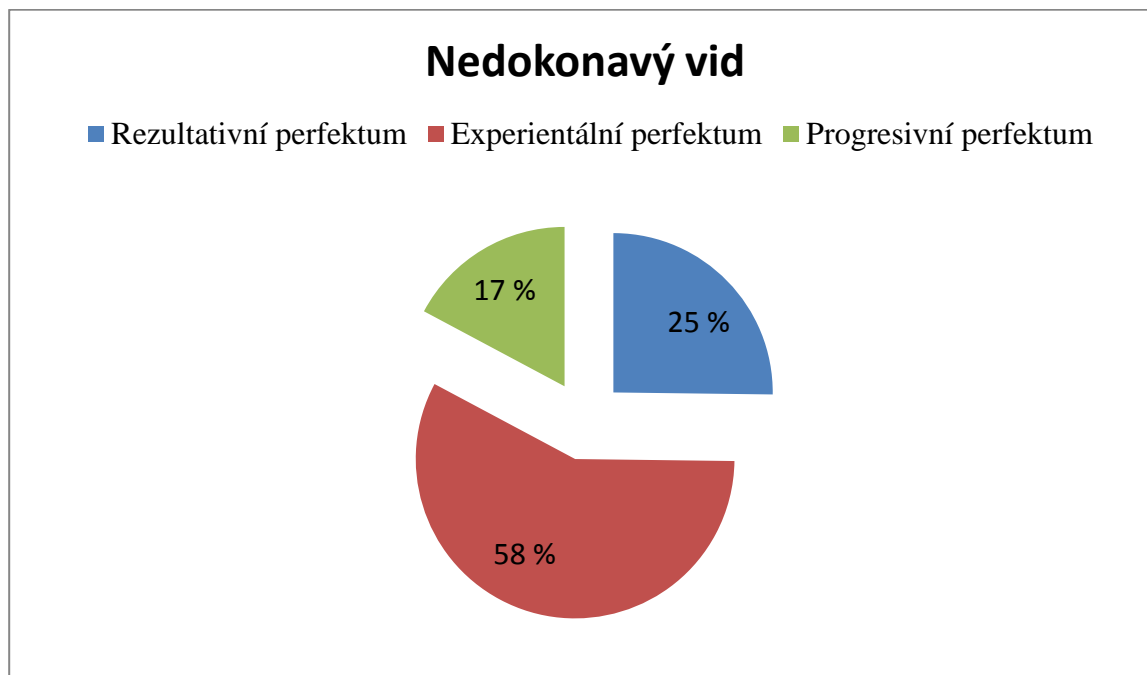
Na tomto místě je třeba připomenout, že kategorie slovesného vidu je (nejen) v češtině velmi komplexní a složitá, neboť u různých typů sloves se vid chová odlišně a jeho význam vždy záleží na větném kontextu. Tvrzení, že dokonavá slovesa vyjadřují ukončený děj a nedokonavá děj neukončený

²⁶ Sloveso *mít* je ve finštině vyjádřeno konstrukcí složenou z adessivu a slovesa *olla* ve 3. os. sg.: *Minulla on koira*. [Mám psa.]

²⁷ Ne všechna česká slovesa měla v originále svůj přímý ekvivalent, např. *hoitaa* – mít na starosti, *mulle on tullut surullinen olo* – bylo mi smutno.

je tedy značně zjednodušené. Jak jsem vysvětlila v teoretické části (viz kapitola 2.4), používají se také termíny telický a atelický (rezultativní a irrezultativní), které se vztahují spíše k významu celé věty a kontextu. V tomto smyslu mohou i dokonavá slovesa vyjadřovat děj atelický a naopak.

Podívejme se nyní, jaký typ perfekta se nejčastěji překládal za pomoci nedokonavého vidu:

Graf č. 3: Podíl jednotlivých typů perfekta v kategorii překladu minulým nedokonavým videm

Ačkoliv je kategorie nedokonavého vidu rozdělena mezi tři typy finského perfekta více rovnoměrně než u kategorie dokonavého vidu, **experientální perfektum** zde jasně dominuje (87 vět). Důvodem je fakt, že experientální perfektum je zaměřené na samotné dění, nikoliv na změnu (Larjavaara, 2006, str. 373) a podobně také nedokonavý vid vyjadřuje průběh děje bez časové perspektivy (Komárek a kol., 1986, str. 181).

věta č. 9:

<p><i>Kenties teoillasi ei ole ollut näkijää, suuri kuninkaallinen äiti, mutta yö on nähnyt sinut ja yötuuli on kuiskaillut tekosi lukuisiin korviin etkä voi estää yötuulta juoruilemasta, vaikka voisitkin lukita ihmisten kielet.</i></p>	<p>Snad neměly tvé činy očitých svědků, velká matko královská, avšak noc tě viděla a noční vítr šeptal o tvých činech <u>mnohým uším</u> - a nočnímu větru nemůžeš zabránit, aby nepovídal, i když můžeš uzamknout ústa lidí.</p>
--	--

Ve větě č. 9 objekt v množném čísle naznačuje opakování děje, podobně jako frekventativní sloveso *kuiskailla*. Základním slovesem je *kuiskata* (šeptat), přičemž sufix *-le*²⁸ vyjadřuje náhodné nebo opakující se dění. (VISK § 353) Z toho důvodu by v češtině dokonavý protějšek slovesa *šeptat* (*pošeptat, zašeptat*) neodpovídal finskému originálu.

věta č. 10:

<p><i>Tiedän missä ivermektiini on, koska olen kysellyt häneltä hengästynyttä innostusta uhkuen aivan kaiken mahdollisen, muun muassa sitä onko lääkkeet järjestetty aakkosten vai käyttötarkoituksen mukaisesti, </p></i></p>	<p>Vím, kde ivermektin hledat, vyptával jsem se Pavouka se vzrušeným zájmem na všechno možné i nemožné, mimo jiné i to, jestli jsou léky seřazené podle abecedy nebo podle účelu. </p></p>
--	---

Ve větě č. 10 bylo pro překlad experientálního perfekta s frekventativním slovesem použito české nedokonavé frekventativum (*vyptávat se*), které vyjadřuje uzuálně se opakující děj. (Čermák, 2007, str. 239)

Dále se překlad minulým časem s nedokovným slovesem vyskytuje u dějů, jejichž opakování je vyjádřeno příslovečným určením času:

věta č. 11:

<p><i>Kyllähän sinä olet minun nähny niin monta kertaa, niin että miksikäs sitä ny enää tirkistelisit.</i></p>	<p>Vidělas mě v životě <u>už tolikrát</u>... takže nestálo za to, namáhat se ještě dneska....</p>
--	--

V kategorii nedokonavého vidu se velice často objevuje sloveso *olla* (být), které ve finštině označovalo téměř výhradně experientální perfektní:

věta č. 12:

<p><p> En ole ikinä ollut näin onnellinen. </p></p>	<p><p> Nikdy jsem nebyl tak šťastný. </p></p>
---	--

Ačkoliv je **rezultativní perfektní** zastoupeno v překladu především videm dokonavým, není tento typ neobvyklý ani v kategorii nedokonavého vidu (38 vět). Ve dvou třetinách vzorku této kategorie se však jedná o slovesa, která dokonavý vid nemají (věta č. 13).

²⁸ sloveso *kuiskailla* – 3. os. sg.: *kuiskailee*

věta č. 13:

<i>Tule pois, nyt sinä olet nähnyt tarpeeksi.</i> </p>	Pojď dolů, viděl jsi už dost.” </p>
--	--

věta č. 14:

<p> - <i>Olet sä jotain sellaista maininnut, minä sanoin.</i> </p>	<p> “O něčem takovým ses zmiňoval ,” řekl jsem. </p>
--	---

V některých větách by překlad mohl být uskutečněn také dokonavým protějškem daného slovesa, např. ve větě č. 14 sloveso *zmínit se*. Z kontextu není jasné, zda se osoba o dané věci zmiňovala víckrát, či ne, nicméně je v tomto případě možné použít nedokonavé sloveso (*zmiňovat*) i pokud se událost odehrála jen jednou, což odpovídá univerzálnějšímu použití nedokonavého vidu.

V kategorii nedokonavého vidu se také objevuje **progresivní perfektnum** (26 vět), které bylo v kategorii dokonavého vidu jen výjimečné. Obvykle je doprovázeno příslovečným určením času, které vyjadřuje trvání do momentu promluvy:

věta č. 15:

<p> <i>Toistaiseksi on kylässäimme vallinut täysi järjestys.</i>	<p> ” Doposud vládl v naší vesnici naprostý pořádek.
--	---

Čeština obvykle nezobrazuje děje, které začaly v minulosti a trvají i v momentě promluvy, minulým časem, nýbrž přítomným (viz 4.2.2). Výjimkou jsou věty s adverbialem *aina* (vždy):

věta č. 16:

<i>Olen aina ollut heikkona kauniisiin miehiin, ja Kirstilä oli kieltämättä lajin oiva edustaja, ehkä minun makuuni kuitenkin liian lyhyt ja hentoinen.</i>	<u>Vždycky jsem měla</u> slabost pro krásné muže a Kirstilä k nim bezesporu patřil, i když byl na můj vkus moc drobný.
---	--

Se slovem *vždy* lze v češtině pojit i čas přítomný v závislosti na typu slovesa, záměru mluvčího a kontextu. Pro vyprávění je obecně běžnější čas minulý a v určitých případech může vyjadřovat děj nebo situaci, která je aktuální i v současnosti (věta č. 16).

4.2.2 Přítomný čas

Přítomný čas se ve vzorku objevil v necelých 10% případech (47 vět). Není tedy častým způsobem překladu finského perfekta, nicméně v určitých případech je přezens jedinou možnou volbou pro zachování původního významu originálu. Jedná se o případy finského progresivní perfekta, které vyjadřuje děj/stav, který trval nějakou dobu v minulosti a trvá i v momentě promluvy. Progresivní perfektum bylo možné identifikovat u téměř poloviny vět (40 %), které byly do češtiny přeloženy přítomným časem. Ve většině případů se v originále vyskytlo durativní adverbiále vyjadřující trvání času (viz kapitola 4.3).

věta č. 17

<i>Eikö riittä, kun sanon niinkuin hän, että olemme olleet ystäviä <u>nuoruudesta asti</u> ja rakastamme toisiamme kuin veljet ja siksi tahdomme jakaa keskenämme ilomme ja voittomme.</i>	Cožpak nestačí, říkám-li tak jako on, že jsme přátelé <u>od mládí</u> a že se milujeme jako bratři, a proto se dělíme o své radosti i o své zisky?
---	---

Věta č. 17 představuje klasický případ děje, který započal v minulosti a trvá i v současnosti, pro nějž se v češtině obvykle používá přítomný čas. Alternativou by mohl být čas minulý (*byli jsme přátelé od mládí*), nicméně by v tomto případě mohl vzniknout dojem, že děj již není aktuální (*ted' už přátelé nejsme*), a proto se zdá být přítomný čas vhodnější volbou. Zajímavostí je, že sloveso druhé věty souvětí (*rakastamme* – milujeme) je na rozdíl od prvního slovesa v obou jazycích v prezentu. Rozdíl spočívá v tom, že pokud je ve větě zároveň adverbiále, které odkazuje na počátek děje, je třeba děj ve finštině vyjádřit perfektem. Oproti tomu v češtině se obvykle pro současný stav používá přítomný čas, přestože děj trvá již od minulosti.

V kategorii překladu přítomným časem se také objevuje tendence, kdy bylo rezultativní perfektum přeloženo přítomným časem (28% přítomného času):

věta č. 18:

<i>Mutta olet varmaan muukalainen kaukaisesta maasta, koska et vielä ole oppinut suutelemaan.</i>	Tys ale jistě cizinec z nějaké vzdálené země, neboť neumíš líbat.
--	---

V těchto případech výsledek nebo změna, vyjádřená ve finštině rezultativním perfektem, byla do češtiny přeložena přítomným časem, který již zobrazuje daný výsledek. Ve větě č. 18 by tedy doslovný překlad zněl: *neboť ses ještě nenaučil líbat.*

Ve zbylých větách (32 % přítomného času) bylo obtížné určit, proč je v české větě použit přítomný čas. Z toho důvodu jsem tyto věty nerozlišovala podle typu perfekta, neboť se domnívám, že to při překladu nehrálo roli (vyjma progresivního perfekta) a současně vět přeložených přítomným časem nebylo dostatečné množství.

Řídce se objevoval např. přítomný čas vyjadřující neaktuální děj, čili děj, který má obecnou platnost (viz 2.3.1):

věta č. 19:

<p> - <i>Ihminen herää toisena kuin on mennyt nukkumaan.</i>	<p> “Člověk jde spát a ráno se probudí jako někdo jiný.
--	--

Při překladu přítomným časem mnohdy záleželo na širším kontextu, případně na stylu nebo preferenci překladatele. Český přezens ve větách přeložených z perfekta obvykle klade důraz především na současný stav a nevyjadřuje se k tomu, co se dělo v minulosti. Na druhou stranu použití přítomného času ještě nevylučuje, že se dění v minulosti neodehrávalo:

věta č. 20:

“ <i>Kas, päivä on kulunut ja pian on ilta.</i>	<p> ”Pohled’, den se chýlí ke konci a brzy bude večer.
---	---

4.2.3 Budoucí čas

Budoucím časem byla do češtiny přeložena pouze necelá 3% vzorku (14 vět). Až na tři věty se vždy jednalo o tzv. finské budoucí perfektní, což znamená, že je ve větě nebo kontextu jasný odkaz na budoucnost. Rezultativní, experientální i progresivní perfektní mohou vyjadřovat budoucnost, věty jsem však do těchto tří typů dále nerozdělovala, neboť samotné budoucí perfektní je dostatečným důvodem pro volbu překladu budoucím časem. Ve většině případů k budoucnosti odkazují adverbialé typu: *huomenna* (zítra), *pian* (brzy), ale také spojky značící předčasnost děje: *kuin* (než), *kun* (až):

věta č. 21:

<p><i>Mikäli ymmärrän, teidän maissanne rikkaat hallitsevat köyhiä, mutta meidän maassamme väkevät hallitsevat heikkoja ja luulen, että maailma tulee tuntemaan uuden opin, <u>ennen kuin</u> hiuksesi ovat ehtineet harmaantua, Sinuhe."</i> </p></p>	<p>Pokud jsem vyrozuměl z tvých řečí, vládnou ve vašich zemích bohatí nad chudými, v naší zemi však vládnou silní nad slabými, i myslím, že svět pozná nové učení, <u>dříve než</u> tvé vlasy <u>zešediví</u>, Sinuhete." </p></p>
---	--

Ve třech případech finský originál nevyjadřoval budoucnost, nicméně budoucí čas byl k překladu zvolen např. za účelem zdůraznění výtky (viz kapitola 2.3.3):

věta č. 22:

<p><i>On päiviä Helsinkissäkin ettei köyhä väki ole saanu leipää, ja ne kehtaavat kiukutella elintarvikelaista kun on pakko mennä säännöstelyyn eikä saada vapaasti trokata...</i></p>	<p>Jsou i v Helsinkách dny, že chudý člověk nedostane chleba, a oni mají to svědomí útočit proti potravinovému zákonu, snižují koupěschopnost, omezují černý obchod... Ale oni, pane, se můžou cpát houskama s máslem bez omezení... " </p></p>
--	--

Kromě dvou případů byly všechny věty této kategorie přeloženy budoucím časem dokonavým. Budoucí perfektum obvykle vyjadřuje děj, který se stane před určitým bodem v budoucnosti nebo před jiným dějem v budoucnosti. Lze tedy předpokládat, že se bude spíše jednat o děj dokončený, kterému odpovídá dokonavý vid. Ve dvou případech, kdy bylo pro překlad použito nedokonavé futurum, se jednalo o sloveso, které dokonavý protějšek nemá (*být*) a také se překlad lehce odchýlil od finského originálu:

věta č. 23:

<p><p> - <i>Ei, nämä isot puut eivät jää meille, sillä ne kaadattaa seurakunta pois, mutta siinä on niin hyvä pohja, että kun te olette aikamiehiä, metsä on jo korjannut itsensä.</i></p>	<p><p> "...Ne, ty velký stromy nám nezůstanou, ty vykáčí obec, ale je tam tolik malých stromků, že než vyrostete, bude les zase takový, jako je dnes.</p>
---	---

Doslovný překlad perfekta ve větě č. 23 by zněl: ...že než vyrostete, les se již „spraví“.

4.2.4 Trpný rod

Do této kategorie, která celkově obsahovala 22 vět (4% vzorku), jsem zařadila věty přeložené do češtiny trpným rodem (*být rozdělen*) a predikátovými konstrukcemi (*je vzdělaný*). Většina vět (86%) v této kategorii neobsahuje „skutečné“ perfektum, nýbrž představuje konstrukci s lexikalizovaným participiem, která má v singuláru stejnou strukturu jako perfektum (viz kapitola 2.2.3.4).

věta č. 24:

<i><p> Mutta kerrottuaani vielä kaiken tämän olen jo väsynyt kirjoittamaan ja silmänikin ovat väsyneet.</i>	<i><p> Avšak když jsem již i toto vypověděl, jsem vskutku znaven, i mé oči jsou znaveny.</i>
---	--

Tuto, ačkoliv spornou, kategorii jsem se rozhodla ve výzkumném vzorku ponechat, neboť jsem věty kategorizovala podle českého překladu a trpným rodem bylo v určitých případech přeloženo i „běžné“ perfektum:

věta č. 25:

<i>Älä kuitenkaan huolehdi tästä, sillä olen käynyt pesemässä pyykkiä rikkaitten taloissa, missä on paljon verisiä vaatteita, ja siten voin vieläkin ansaita ja luulen saavani lainatuksi ruukullisen olutta ilotalosta, jossa sotilaat ovat majailleet, niin että voit ilahduttaa sydäntäsi.</i>	A neměj starosti, neboť jsem chodila práť do domů bohatců, kde je mnoho zakrvácených rouch, a tak mohu ještě něco vyzískat, a myslím, že mi pŕjčjí džbán piva v domě rozkoše, kde jsou nyní ubytováni vojáci, abych mohla potěšit tvé srdce.
---	--

Druhým důvodem k ponechání byl fakt, že i některá z nejběžnějších lexikalizovaných participií (*väsynyt* – unavený, *kuollut* – mrtvý) byla v určitých případech přeložena plnovýznamovým slovesem (tato jsem zařadila do příslušné kategorie):

věta č. 26:

<i>Minä olen väsynyt kuuntelemaan sanavalmiiden ihmisten viisauksia ja latteuksia siitä, kuinka elämä on tässä ja nyt, ota rahat ja juokse, syö lounas ja paskanna.</i>	Už mě unavuje poslouchat chytré řeči mluvku a banality o tom, že život je tady a teď, nahrab prachy a utíkej, sežer oběd a ser.
---	---

4.2.5 Lexikální ekvivalent

Do této poměrně různorodé skupiny jsem zařadila překlady, ve kterých byl přibližný význam perfekta zachován, nicméně byl vyjádřen neslovesně. Celkově se jednalo o 15 vět (3% vzorku) a objevily se například věty, kde byla finská vedlejší věta zkrácena za pomoci adjektiva (věta č. 27), ale také adverbia, případně bylo vypuštěno opakující se sloveso.

věta č. 27:

<i>Vallankumouksen verisellä voitontorilla, jota kuninkaallinen veri on kastellut, suutelevatvat kerran kaikki Euroopan kansat venäläistä ristiä riemusta humaltuneina.</i>	Na krvavém náměstí vítězné revoluce, prosáklém královskou krví, budou všechny evropské národy, opojené štěstím, líbat ruský kříž.
---	--

4.2.6 Kondicionál

Finský kondicionál v perfektu nebyl do základního výběru finských vět zařazen, přesto se ve čtyřech případech objevil v českém překladu. V těchto větách by se však mohl použít také čas minulý a kondicionál sloužil spíše ke stylistickým účelům:

věta č. 28:

<i>Naiset riisuivat häpeämättä tekotukkansa ja sallivat miesten hyväillä käsin heidän sileitä päälakiaan, sillä siitä lähtien, kun rikkaat ja ylhäiset naiset alkoivat ajella päälakensa paljajaksi, ei mikään hyväily ole enemmän kiihdyttänyt miesten mieltä.</i>	Ženy snímaly beze studu své paruky a dovoľovaly mužům laskat hladké lebky, poněvadž od té doby, co si počaly bohaté a vznešené ženy holit hlavy, nebylo laskám, jež by více vzrušovalo mysli mužů.
---	--

4.2.7 Ostatní

U jedenácti vět (2% vzorku) se struktura české věty lišila od originálu natolik, že jsem je zařadila do skupiny „Ostatní“. Jednalo se především o věty, ve kterých došlo ke změně v tranzitivnosti, k zásadní změně významu slovesa nebo ke změně subjektu věty. Těmito případy jsem se dále nezabývala, neboť by jejich analýza byla irelevantní pro zkoumání českého překladu perfekta.

věta č. 29:

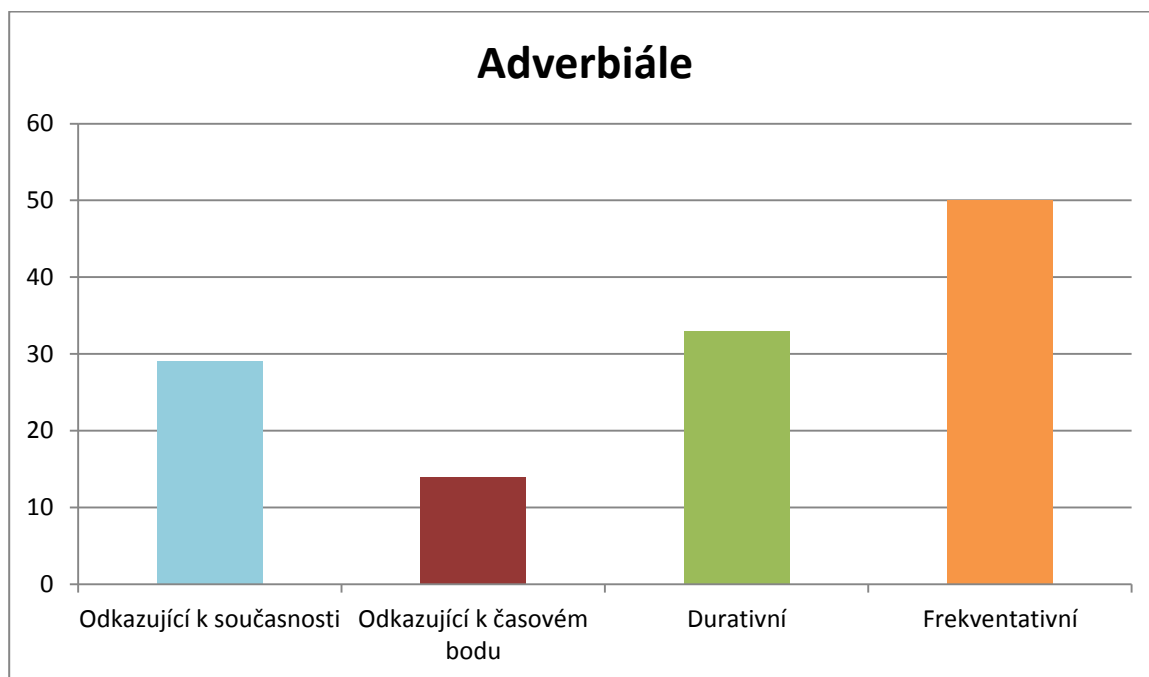
<p> - <i>Täällä on käynyt joku jätkä.</i>	<p> ”Tys tady někoho měla.
---	----------------------------

4.3 Příslovečná určení času

V této kapitole jsem se zabývala příslovečnými určeními času (adverbiále), která se obvykle pojila s perfektem. Celkově se tato adverbiále objevila ve 126 větách (25,5% vzorku). Tato adverbiále jsem rozdělila do čtyř skupin podle typu. (VISK § 649, 980)

1. Adverbiále, která odkazují k současnosti, např.: *nyt* (teď), *tänään* (dnes), *jo* (už)
2. Adverbiále, která odkazují k určitému časovému bodu, např.: *vuosi sitten* (před rokem), *keskiviikkona* (ve středu), *talveksi* (na zimu)
3. Durativní adverbiále, která vyjadřují trvání, např.: *tähän asti* (doteď), *kauan* (dlouho), *kolme kuukautta* (tři měsíce)
4. Frekventativní adverbiále, která vyjadřují opakování, např.: *kaksi kertaa* (dvakrát), *ei koskaan* (nikdy), *aina* (vždy)

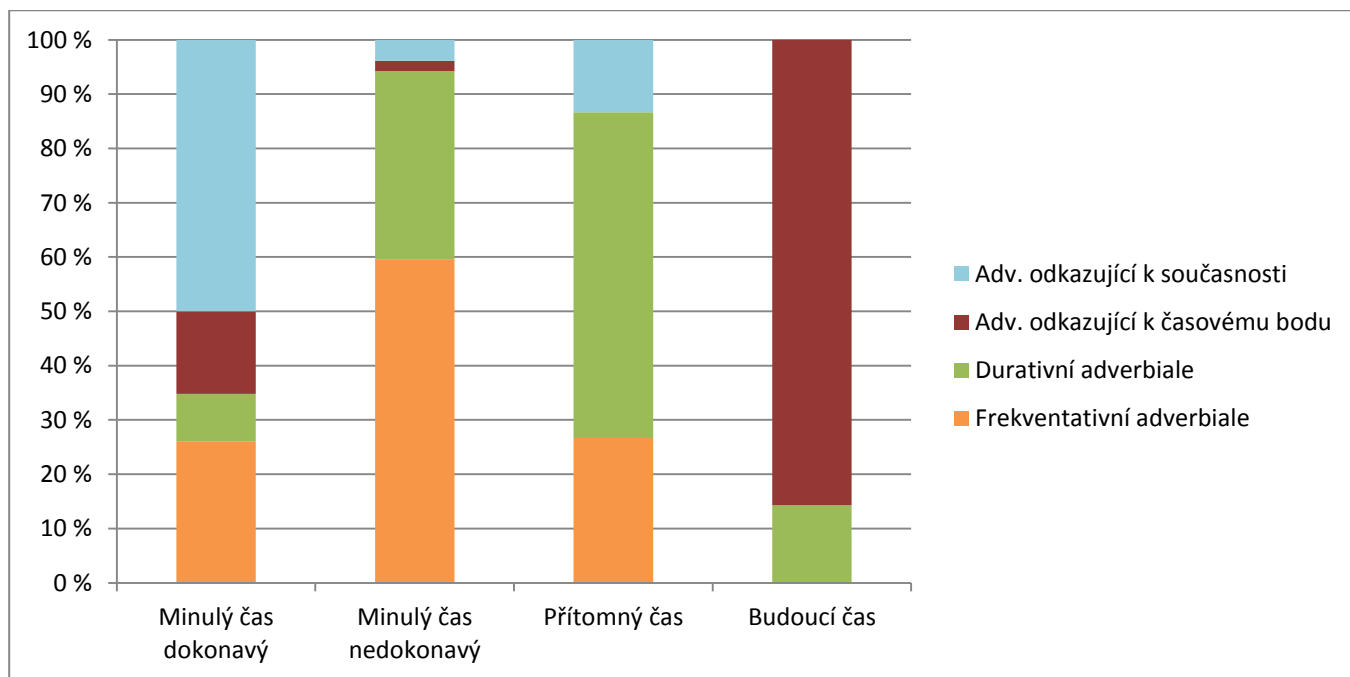
Četnost příslovečných určení ve větách s perfektem vypadala následovně:

Graf č. 4: Frekvence typů časových adverbiálů

Z výsledků vyplývá, že adverbialé, která odkazují k pevnému časovému bodu v minulosti nebo budoucnosti, byla ve vzorku vět nejméně frekventovaná. To souvisí s faktem, že tato časová určení se ve finštině častěji pojí s imperfektem (viz kapitola 2.2.3.2). Nejčastěji se objevovala časová určení frekventativní, což je pravděpodobně dáno vysokou četností frekventativních adverbialíí *aina* (vždy) a *ei koskaan* (nikdy).

Zajímavější výsledky lze odvodit, porovnáme-li výskyt adverbialíí v jednotlivých kategoriích českého překladu. Vyřadila jsem okrajové způsoby překladu (trpný rod, lexikální ekvivalent, kondicionál a ostatní) kvůli jejich nízké relevanci se samotným překladem perfekta i kvůli nízké frekvenci výskytu adverbíí (6 vět). V následujícím grafu uvádím výskyt výše uvedených skupin adverbialíí ve větách, které byly přeloženy do češtiny minulým, přítomným a budoucím časem. Minulý čas jsem dále rozdělila na dokonavý a nedokonavý; ve větách přeložených budoucím nedokonavým časem se adverbialé nevyskytovala.

Graf č. 5: Frekvence typů časových adverbialíí v závislosti na způsobu překladu do češtiny

Podle uvedeného grafu se ve větách, které byly do češtiny přeloženy minulým časem dokonavým, vyskytují nejčastěji adverbialé, která odkazují k současnosti a k určitému časovému bodu. Tato adverbialé se obvykle pojí s rezultativním perfektem, které bylo nejčastěji přeloženo právě videm dokonavým (viz graf č. 2). V kategorii nedokonavého vidu v minulém čase se nejčastěji vyskytovala adverbialé durativní a frekventativní, která souvisejí s experientálním typem finského perfekta (viz graf

č. 3). Věty přeložené přítomným časem obvykle v originále představovaly progresivní perfektní, s čímž souvisí vysoký výskyt durativních adverbíí. Za zmínku stojí také častý výskyt frekventativních adverbíí v této kategorii, z nichž nejčastější bylo adverbííle *aina* (vždy). V kategorii budoucího času byl vzorek příliš malý (15 vět) na podložené závěry, nicméně vysoký výskyt adverbíí odkazujících na určitý bod souvisí s budoucím perfektem, které vyžaduje odkaz na budoucnost.

4.3.1 Přísluvečná určení času ve finštině a češtině

Ve většině případů se časová určení v překladu objevují současně s finským originálem. Nicméně se vyskytly i případy (20 vět), kdy bylo v překladu adverbííle doplněno:

věta č. 30:

<i>Sannäistä saapuu mahtava juusto, sillä rouva Boije ei ole menttänyt toivoaan.</i>	Doráží mohutný bochník sýra od paní Boijeové, která <u>dosud</u> neztratila naději.
--	---

Ve větě č. 30, kde perfektní samo o sobě vyjadřuje trvání děje od minulosti do současnosti, si čeština pomáhá přísluvečným určení, které vztah k přítomnosti naznačuje (*dosud*). V určitých případech (zde například v záporné větě) je žádoucí příslušné adverbííle doplnit, pravidlem to však není a při překladu bude vždy záležet především na kontextu.

věta č. 31:

<i>Tule pois, nyt sinä olet nähnyt tarpeeksi.</i> </p>	Pojď dolů, viděl jsi už dost.” </p>
--	--

V tomto případě by věta fungovala i bez přidaného adverbííle, nicméně to zde zdůrazňuje vztah k přítomnosti a více se přibližuje významu finské věty s perfektem.

5. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo nalézt a analyzovat způsoby překladu finského perfekta do češtiny na jazykovém materiálu získaném z paralelního korpusu. V teoretické části jsem představila systémy slovesných časů obou jazyků, přičemž jsem se nejvíce věnovala typům a významům perfekta, který jako čas čeština nezná. Naopak v českém kontextu mě nejvíce zajímal slovesný aspekt neboli vid, který sice ve finštině existuje, nikoliv však jako jednotná gramatická kategorie.

Nejčastějším způsobem překladu perfekta se podle očekávání ukázal být minulý čas. Zastoupení dokonavého a nedokonavého vidu potom bylo srovnatelné, s mírnou převahou vidu dokonavého. V rámci těchto dvou nejpočetnějších kategorií překladu jsem vzorky rozdělila podle typů finského perfekta na rezultativní, experientální a progresivní perfektum. Dokonavým videm bylo nejčastěji přeloženo rezultativní perfektum, neboť oba jevy jsou si poměrně blízké: rezultativní perfektum popisuje změnu a výsledek děje; dokonavý vid potom zobrazuje uzavřený děj a dosažení výsledku. Méně často bylo za pomoci dokonavého vidu přeloženo experientální perfektum. Obvykle by se v těchto případech dalo sloveso nahradit také jeho nedokonavým protějškem, ne však vždy. V některých případech typ slovesa vyžadoval vid dokonavý. Progresivní perfektum se pro svůj charakter trvání v této kategorii vyskytovalo jen ojediněle.

Nedokonavý vid se ve vzorku vět nejčastěji užíval k překladu experientálního perfekta, které se zaměřuje na samotné dění, nikoliv na výsledek. Korespondence s nedokonavým videm zde spočívá v tom, že nedokonavý vid zobrazuje děj ve svém průběhu, obvykle tedy děje neukončené. Ovšem ani rezultativní perfektum nebylo v této kategorii ničím výjimečným, což souvisí s faktem, že nedokonavý vid může, díky svému univerzálnějšímu použití, vyjadřovat i děje ukončené. Důležitým faktorem byla také absence dokonavého protějšku u mnohých frekventovaných sloves. V překladu slovesem s nedokonavým videm se objevovalo také progresivní perfektum obvykle současně s adverbíalem, které naznačovalo trvání děje.

Při překladu přítomným časem se vyskytovaly dvě hlavní tendence: jednak překlad progresivního perfekta a jednak zobrazení přímého výsledku rezultativního perfekta v přítomném čase. V rámci budoucího času se nejčastěji objevovala smíšená kategorie budoucího perfekta, většinou s adverbíalem, které odkazovalo na budoucnost. V celkovém vzorku se vyskytlo také množství okrajových způsobů překladu, což znázorňuje rozmanité možnosti jazyka při překladu a také souvisí s „volností“ uměleckého překladu.

Na závěr jsem se zabývala adverbiiáliemi, která se objevovala spolu s perfektem. Distribuce různých typů adverbiiálií v zásadě odpovídala výsledkům předcházejících kapitol; tedy frekventativní a durativní adverbiiále se nejčastěji pojila s minulým nedokonavým videm, které obvykle představovalo experientální perfektnum. V překladech videm dokonavým byly jednotlivé typy adverbiiálií zastoupeny rovnoměrněji, s mírnou převahou adverbiiálií, která odkazují k současnosti. Adverbiiále ve finštině ve většině případů korespondovala s českým ekvivalentem. Množství případů, kdy bylo adverbiiále doplněno pouze do překladu, se ukázalo být, oproti očekávání, poměrně nízké.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

COMRIE, Bernard. *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press, 1976.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum, 2007.

HAKULINEN, Auli. KARLSSON Fred. *Nykysuomen lauseoppia*. Helsinki: SKS, 1995.

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Česká mluvnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

IKOLA, Osmo. *Pieni nykysuomen opas*. Turku: Turun yliopisto, 2000.

INGO, Rune. *Suomen kieli vieraan silmin*. Vaasa: Vaasan yliopisto, 2000.

KLEIN, Wolfgang. *Time in Language*. London: Routledge, 1994.

KOMÁREK, Miroslav a kol. *Mluvnice češtiny 2, Tvarosloví*. Praha: Československá akademie věd, 1986.

LARJAVAARA, Matti. *Pragmasemantiikka*. Helsinki: SKS, 2007.

LOKKILA, Henna. *ko-, kö –tunnuksinen jussiivi 1800-luvun kirjakelessä*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 2014.

PMČ = Kolektiv autorů. *Příruční mluvnice češtiny*. Brno: Lidové noviny, 1995

INTERNETOVÉ ZDROJE

CVRČEK, Václav. RICHTEROVÁ, Olga (eds). *Příručka ČNK: 2015*.
dostupné z: <http://wiki.korpus.cz/> [cit. červen, 2015]

Český národní korpus - *InterCorp*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha.
dostupný z: <http://www.korpus.cz> [cit. červen, 2015]

PALANDER, Marjatta. "Voiko näin olla sanottu?" – *Moniverbisten predikaattien liittomuodoista*. In: *Kielikello*: 2009.
dostupné z <http://kielikello.fi> [cit. květen, 2015]

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho *Iso suomen kielioppi*. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: 2004.
dostupné z: <http://scripta.kotus.fi/visk> [cit. květen, 2015]

PŘÍLOHA I. - Seznam finskojazyčné beletrie použité k získání jazykového vzorku

	Název	Autor	Rok vydání	Překladatel/ka	Rok vydání překladu
1.	Zahradník pana Darwina	Carlson, Kristina	2009	Piskoř, Vladimír	2011
2.	Chrám svatého Izáka	Hotakainen, Kari	2004	Piskoř, Vladimír	2007
3.	Role člověka	Hotakainen, Kari	2009	Piskoř, Vladimír	2011
4.	Slovo boží	Hotakainen, Kari	2011	Piskoř, Vladimír	2012
5.	Když dědeček lyžoval do Finska	Katz, Daniel	1969	Velkoborský, Jan Petr	1993
6.	Durman	Krohn, Leena	2001	Piskoř, Vladimír	2004
7.	Zasněžená žena	Lehtolainen, Leena	1996	Hejkalová, Markéta	2008
8.	Pod Severkou 1	Linna, Väinö	1959	Velkoborský, Jan Petr	1969
9.	Pod Severkou 2	Linna, Väinö	1960	Velkoborský, Jan Petr	1969
10.	Pod Severkou 3	Linna, Väinö	1962	Velkoborský, Jan Petr	1969
11.	Autobus sebevrahů	Paasilinna, Arto	1990	Piskoř, Vladimír	2006
12.	Stará dáma vaří jed	Paasilinna, Arto	1988	Hejkalová, Markéta	2005
13.	Zajícův rok	Paasilinna, Arto	1975	Velkoborský, Jan Petr	2004

14.	Muž s tváří zabijáka	Rönkä, Matti	2002	Velkoborský, Jan Petr	2011
15.	Styk	Sahlberg, Asko	2005	Piskoř, Vladimír	2007
16.	Teorie sraček	Salminen, Arto	2001	Piskoř, Vladimír	2006
17.	Ne před slunce západem	Sinisalo, Johanna	2000	Parente-Čapková, Viola	2003
18.	Byla tady Soňa O.	Snellman (Kauranen), Anja	1981	Hejkalová, Markéta	1992
19.	Čas dotyků	Snellman (Kauranen), Anja	1993	Parente-Čapková, Viola	2001
20.	Léčitel	Tuomainen, Antti	2010	Piskoř, Vladimír	2012
21.	Čtyři západy slunce	Walari, Mika	1949	Hellmuthová, Marta	1976
22.	Egyptán Sinuhet	Waltari, Mika	1945	Hellmuthová, Marta	1989
23.	Kdo zavraždil paní Skrofovou?	Waltari, Mika	1939	Velkoborský, Jan Petr	2003
24.	Tanec na hrobech	Waltari, Mika	1944	Hejkalová, Markéta	2007